

Uppleva eller leva upp till?

- En studie om hur gymnasieelever upplever prestationskrav i idrott och hälsa.

Ylva Ernberg och Lenita Mononen

IDROTTSHÖGSKOLAN
I STOCKHOLM
Examensarbete 40:2005
Läroarbetsutbildningen: 2001-2005
Handledare: Pia Lundquist Wanneberg

To experience or reach up to demands?

- A study about how upper secondary school students experience performance demands in physical education and health classes.

Ylva Ernberg and Lenita Mononen

STOCKHOLM UNIVERSITY COLLEGE OF
PHYSICAL EDUCATION AND SPORT
Graduate essay 40:2005
Teacher program 2001-2005
Supervisor: Pia Lundquist Wanneberg

EXAMENSARBETE
IDROTTLÄRARUTBILDNINGEN 2001-2005
IDROTTHÖGSKOLAN I STOCKHOLM

Uppleva eller leva upp till?

- En studie om hur gymnasieelever upplever prestationskrav i idrott och hälsa.

Ylva Ernberg   Lenita Mononen

Handledare: Pia Lundquist Wanneberg

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien var att undersöka hur gymnasieelever upplever prestationskrav på idrottslektionerna. Frågeställningarna var: Finns det skilda uppfattningar mellan könen huruvida elever upplever prestationskrav? I vilka sammanhang känner gymnasieelever höga prestationskrav på idrottslektionerna? Skiljer sig gymnasieelevers upplevelse av höga prestationskrav beroende på om de har en manlig eller kvinnlig idrottslärare? Känner sig gymnasieelever orättvist behandlade av idrottslärare under idrottslektioner?

Metod

Sju gymnasieskolor i Stockholms län blev slumpmässigt utvalda att delta i enkätundersökningen. Rektorer kontaktades för vidare information samt bestämning av dag då undersökningen skulle genomföras. Två undersökningsledare fanns på plats dagarna då enkätundersökningen genomfördes bland elever på det samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga programmet. Efter undersökningens genomförande skedde all sammanställning manuellt, med undantag för uträkningen X^2 (chi två) som räknades ut i dataprogrammet Excel. Resultatet redovisas utifrån två olika indelningar, en utefter elevernas kön, och en utefter lärarnas kön. Slutligen jämfördes resultatet med redan existerande forskning.

Resultat

Studien visar att det råder skilda uppfattningar mellan könen hur gymnasieelever upplever prestationskrav på idrottslektionerna. Trots de skilda uppfattningarna mellan könen upplevde över 50 % av eleverna höga prestationskrav i samband med tävlingsmoment, teoretiska prov, praktiska prov, när klasskompisarna iakttog, i individuella idrottsgrenar, i lagidrotter, vid betygsättning samt då eleverna ville utföra en övning korrekt i idrottsundervisningen. Idrottslärarens kön påverkade elevernas upplevelse av höga prestationskrav. 21 % av de 1013 undersökta eleverna kände sig dessutom orättvist behandlade av idrottsläraren under idrottslektionerna.

Slutsats

Många gymnasieelever upplevde höga prestationskrav vid olika moment i idrottsundervisningen samt kände sig orättvist behandlade av idrottsläraren. Flickorna upplevde höga prestationskrav oftare än pojkarna i idrott och hälsa.

Abstract

Aim

The purpose of the study was to investigate how upper secondary school students experience performance demands during their physical education and health classes (PE-classes). The questions were as following: Are there differing perceptions between the sexes whether students experience performance demands? In what situations do the students feel that the demands on their performance are high during PE-classes? Do the students experience of demands on performance differ whether the physical education and health teacher is male or female? Do students feel unfairly treated by the physical education and health teacher during PE-classes?

Method

Seven upper secondary schools in Stockholm's administrative district were randomly selected to participate in the survey. The principals were contacted for further information and to set a date for performing the survey. The project leaders were present during the days the surveys were taken by students in the social science and natural science programs. After the survey was performed all data compilation was done manually, with the exception of X^2 (chi two) that was calculated in the computer program Excel. The results was accounted for along two different divisions, one based on the gender of the student, and one based on the gender of the physical education and health teacher. Finally the results were compared with existing research.

Results

The study shows that there are different opinions between the sexes in how upper secondary school students experience demands on performance during PE-classes. Despite the differences between the sexes, more than 50 % of the students experienced high demands on performance during competition elements, practical exams, when their classmates were observing them, in individual sports events, in team sports, at grading and when the students wanted to perform an exercise correctly. The gender of the physical education and health teacher affected the students experience of high performance demands. 21 % of the 1013 studied students also felt they were being treated unfairly by the physical education and health teacher during PE-classes.

Conclusion

A lot of upper secondary school students felt high demands on performance at different situations in the PE-classes, and felt unfairly treated by the physical education and health teacher. The female students experienced high demands on performance more often than the male students in PE-classes.

Innehållsförteckning

Förord	6
1 Inledning	7-22
<i>1.1 Introduktion</i>	<i>7-9</i>
<i>1.2 Forskningsläge</i>	<i>9-17</i>
1.2.1 Definitioner.....	10
1.2.2 Skillnader mellan pojkar och flickor.....	11-12
1.2.3 Prestation i skolan.....	12-13
1.2.4 Tävling.....	14
1.2.5 Manliga och kvinnliga lärare.....	15-16
1.2.6 Orättvisa.....	16-17
<i>1.3 Syfte och frågeställningar</i>	<i>18</i>
<i>1.4 Metod</i>	<i>18-22</i>
1.4.1 Litteratursökning.....	18
1.4.2 Val av metod.....	18
1.4.3 Pilotstudie.....	19
1.4.4 Urval.....	19-20
1.4.5 Tillvägagångssätt.....	20
1.4.6 Validitet och reliabilitet.....	20-21
1.4.7 Bortfall.....	21
1.4.8 Felkällor.....	22
2 Resultat	22-29
<i>2.1 Skillnader mellan pojkar och flickor</i>	<i>23-24</i>
<i>2.2 Prestation i skolan</i>	<i>24-27</i>
<i>2.3 Manliga och kvinnliga idrottslärare</i>	<i>27-28</i>
<i>2.4 Orättvisa</i>	<i>28-29</i>
<i>2.5 Summering av resultatet</i>	<i>29-30</i>
3 Diskussion	30-43
<i>3.1 Skillnad mellan pojkar och flickor</i>	<i>30-32</i>
<i>3.2 Prestation i skolan</i>	<i>32-34</i>
<i>3.3 Könsuppdelad- och gemensam idrottsundervisning</i>	<i>34-35</i>
<i>3.4 Examinationsformer och betyg</i>	<i>36-37</i>
<i>3.5 Tävling</i>	<i>37-38</i>
<i>3.6 Manliga och kvinnliga lärare</i>	<i>38-39</i>
<i>3.7 Orättvisa</i>	<i>40-41</i>
<i>3.8 Slutsats</i>	<i>41-42</i>
<i>3.9 Förslag till fortsatt forskning</i>	<i>42-43</i>
4 Källförteckning	44-47
<i>4.1 Skriftliga källor</i>	<i>44-46</i>
<i>4.2 Elektroniska källor</i>	<i>46-47</i>

Bilaga 1.....	Missivbrev
Bilaga 2.....	Enkät
Bilaga 3.....	Enkätsvar
Bilaga 4.....	Käll- och litteratursökning

Figurförteckning

Figur 1: Pojkar och flickor som ofta eller ibland upplever höga prestationskrav i idrott och hälsa:.....	23
Figur 2: Pojkar och flickor upplever ofta eller ibland höga prestationskrav i idrott och hälsa:.....	25
Figur 3: Pojkarnas senaste betyg i idrott och hälsa:.....	26
Figur 4: Flickornas senaste betyg i idrott och hälsa:.....	26
Figur 5: Elevers upplevelse av höga prestationskrav från manliga respektive kvinnliga idrottslärare:.....	27
Figur 6: Andel elever som känner sig orättvist behandlade av idrottsläraren:.....	28
Figur 7: Andel elever som anser att idrottsläraren behandlar elever orättvist vad gäller:.....	29

Förord

Denna studie har gett oss kunskaper inför vår framtida yrkesroll. Resultaten från studien har hjälpt oss som blivande idrottslärare att bli mer observanta på olika områden där elever kan uppleva prestationskrav på idrottslektionerna. Vi som författare har stor nytta av de tankar som studien har genererat i, då det är oerhört viktigt att fånga upp varje enskild elev till att finna ett intresse för fysisk aktivitet.

En anledning till varför studien skrivs är att vi själva under uppväxten lagt märke till klasskamrater som upplever höga prestationskrav på idrottslektionerna i skolan. Ofta har det varit elever som tycker mindre bra om idrott som upplever vissa moment i idrottsundervisningen som krävande och/eller obehagliga. Å andra sidan så borde de ”duktiga eleverna” också uppleva höga prestationskrav. Kanske känner de likadant, men att de inte syns i lika stor utsträckning just eftersom de ”brukar” prestera bra. Vi tror det är bra om lärare blir medvetna om vilka moment i idrottsundervisningen som eleverna upplever som krävande och/eller obehagliga. Först när lärare blir medvetna om problemen kan de arbeta med dem och försöka förbättra undervisningen.

Ingen forskning kan vara helt objektiv. Den här undersökningen är subjektrelaterad, dels till oss som författare och dels till elevernas subjektiva upplevelse.

Avslutningsvis vill vi tacka alla som hjälpt oss att genomföra studien. Ett stort tack till vår handledare, rektorer, lärare, kontaktpersoner och elever. Utan er hade studien aldrig kunnat genomföras.

2005-05-19

Ylva Ernberg

Lenita Mononen

1 Inledning

1.1 Introduktion

Prestation är ett subjektivt och laddat begrepp, vissa blir motiverade av att få prestera medan andra tycker att det leder till stress och obehag av olika slag. Gymnastikdirektören Agneta Bengtström skriver att en del personer associerar prestation med förväntningar på utveckling och/eller positiva upplevelser. Andra personer associerar prestation med farhågor om att misslyckas och att inte duga. Uppfattningen om oss själva skapas i samverkan med andra. För att få en positiv självkänsla är det viktigt att man känner sig duktig och att man duger. Om vår egen bild av oss själva inte överensstämmer med omgivningens bild, är risken stor att självförtroendet försämras och vår utveckling blir lidande. Om idrottslärare ställer för låga eller för höga krav då ens egen bild av oss själva och omgivningens bild inte överensstämmer kan elevernas reaktioner bli negativa.¹

I dagens samhälle tror författarna att inte alla nöjer sig med en halvdan prestation, vilket kan leda till gruppträck och perfektionism på olika områden. Perfektionism kan t.ex. medföra en ökning av smala förebilder, anorexi, bröstimplantat, och droger så som anabola steroider. Ytterligare en del personer kanske känner att de måste ”lyckas” och/eller prestera, vilket sätter press på dagens ungdomar.

Utvecklingen av prestationskrav har ökat i samhället anser författarna. Förr räckte det om en person t.ex. tog hand om hemmet, idag ska helst en och samma person arbeta, ta hand om barnen och hemmet samtidigt. I skolans värld har man försökt minska ner på prestationskraven i samhället genom att tona ner på jämförelser mellan individer, anser författarna.

I Läroplan för gymnasieskolan från 1970 (Lgy 70) är rekommendationerna för betygssättningsarbetet först och främst att läraren ska grunda bedömningen på prestationen inom klassen/gruppen.² I Läroplan för grundskolan från 1980 (Lgr 80) står det följande om grunderna för betygssättning:

”Betyg utgör en bedömning av vad eleven vid betygssättningstillfället presterat.”³

I dagens läroplan, Läroplan för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) nämns inte ordet prestation någonstans. Där skriver utbildningsdepartementet i stället att läraren bör göra en allsidig

---

¹ Agneta Bengtström, *Idrottsdidaktisk reflektion*, Claes Annerstedt (Varberg: Multicare Förlag AB 1995) s.143

² Skolöverstyrelsen, *Läroplan för gymnasieskolan* (Stockholm: Liber utbildningsFörlag, 1993) s. 64.

³ Skolöverstyrelsen, *Läroplan för grundskolan* (Stockholm: Liber utbildningsFörlaget, 1980) s. 40.

bedömning av elevens kunskaper.⁴ I och med den senaste läroplanens förändring vad gäller prestation kan man fråga sig hur eleverna upplever prestation i skolan idag?

I läroplanen står bl.a. att elever ska få möjlighet att växa med uppgifter och att bli stimulerade att utvecklas efter sina egna förutsättningar. Skolan ska stärka elevers tro på sig själva och ge dem en tro på framtiden.⁵ I målen att sträva mot i ämnet Idrott och hälsa står det att:

”Skolan skall i sin undervisning i idrott och hälsa sträva efter att eleven [---] fördjupar sina kunskaper om vad som främjar hälsa. [---] Grundläggande för ämnet är ett hälsoperspektiv som innefattar såväl fysiskt, psykiskt som socialt välbefinnande.”⁶

Den här studien fokuserar på elevers negativa upplevelse av höga prestationskrav på idrottslektioner. Om eleverna upplever höga prestationskrav på idrottslektionerna kan man fråga sig om det verkligen är hälsobefrämjande verksamhet som skolorna bedriver?

På idrottslektionerna i skolan blir prestationsskillnader tydliga, kanske ännu tydligare än i andra skolämnen. Mycket av vad eleverna ska prestera i idrotten blir synligt för resterande elever i klassen. Den subjektiva upplevelsen av prestationskrav inom idrott och hälsa kan öka för vissa elever i samband med att de blir iakttagna under idrottslektionerna. Det är svårt att dölja misslyckanden i idrott och hälsa då övningar oftast sker med hela kroppen.⁷

Den här studien handlar om hur elever upplever prestationskrav på idrottslektionerna. Eventuella skillnader mellan pojkar och flickors förhållningssätt till höga prestationskrav inom idrott och hälsa uppmärksammas. Likaså uppmärksammar studien möjliga skillnader mellan manliga och kvinnliga idrottslärare angående deras påverkan på elevernas upplevelse av höga prestationskrav.

---

⁴ Utbildningsdepartementet, *1994 års läroplan för de Frivilliga Skolformerna, Lpf 94* (Stockholm: Fritzes kundtjänst, 1994) s. 15.

⁵ Utbildningsdepartementet, *1994 års läroplan för de Frivilliga Skolformerna, Lpf 94* (Stockholm: Fritzes kundtjänst, 1994) s. 9

⁶ Skolverket,

<<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0405&infotyp=8&skolform=21&id=IDH&extraId=>>
(2005-04-29)

⁷ Bengtström, s.143

Tiden till idrottslektioner i skolan har minskat,⁸ vilket gör det ännu viktigare att fånga upp elever som inte är idrottsintresserade eller som känner obehag på idrottslektionerna. Den här studien fokuserar på elevernas negativa upplevelse av prestationskrav. Viktigt att poängtera är att upplevelsen av prestationskrav lika gärna kan vara i positiv bemärkelse.

Det finns få tidigare studier inom detta ämnesområde trots att upplevelser av prestationskrav förmodligen påverkar människors olika livsstil. Denna studie kan öka kunskapen om hur elever upplever prestationskrav i idrott och hälsa i skolan. Dessutom kan uppsatsen generera i att lärare och lärarstuderande får nya idéer om hur idrottsundervisningen kan bedrivas för att skapa motivation och ett bestående intresse för fysisk aktivitet.

1.2 Forskningsläge

Det finns ingen tidigare forskning om hur elever upplever prestationskrav på idrottslektionerna i skolan, men det finns forskning som belyser upplevelser av prestationskrav ur lite olika perspektiv. I genomgången av forskningsläget finns en del definitioner som förenklar läsningen. Därefter är forskningsläget disponerat efter olika teman som är baserade på frågeställningarna till den här studien. Det första temat som behandlas rör skillnader mellan pojkar och flickor i skolan. Det andra temat redovisar olika moment i undervisningen som kan påverka prestationskrav i idrottsundervisningen i skolan. Det tredje temat belyser tävling i olika perspektiv. Det fjärde temat fokuserar på skillnader mellan manliga och kvinnliga lärare. Avslutningsvis finns forskning relaterat till orättvisa i skolan.

I forskningsläget refereras det till forskning från skiftande årtal. Författarna vill poängtera att forskning som har anknytning till skolan också anknyter till olika läroplaner. Skribenterna anser ändå att forskningen har stor relevans för syftet med denna studie.

---

⁸ Claes Annerstedt, Göran Patriksson, *Årsrapport från projektet "gymnasieskolans idrottsundervisning"*, Centrum för idrottsforskning, Forskningsrapporter nr 21 (Stockholm: 1998) s. 15.

1.2.1 Definitioner:

Fysisk aktivitet: ”Alla de kroppsrörelser man utför för att tävla, nå ett resultat, uttrycka något med själva rörelsen, bibehålla eller förbättra hälsan eller för att få rekreation.”⁹

Genus: ”Begrepp inom [...] forskning [...] som används för att förstå och urskilja de föreställningar, idéer och handlingar som sammantagna formar människors sociala kön.”¹⁰

Genusordning: Förhållande mellan könen där platser, institutioner och relationer i ett samhälle blir ”genusifierade” eller ”bekönade”.¹¹

Habitus: ”[...] det liv som man hittills levt påverkar sättet att handla, tänka och orientera sig i det sociala rummet i nutid.”¹²

Hälsa: ”Ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och inte blott frånvaro av sjukdom och handikapp.”¹³

Köbildning: När en kö bildas vid ett moment i idrottsundervisningen, t.ex. vid en höjdhoppstävling.

Kön: ”Endera av de två rolltyperna vid fortplantningen d.v.s. [...] kvinna el. man.”¹⁴

Könsuppdelad undervisning: Tillfällen då flickor och pojkar har undervisning åtskilda.

Prestation: ”Något (positivt) som åstadkommit eller fullgjorts ofta trots svårigheter e.d.”¹⁵ Kan vara något man själv vill åstadkomma eller något som en utomstående anser vara en fullgod prestation. Prestation kan vara teoretiskt-, praktiskt-, socialt-, psykiskt- eller fysiskt betingat.

Prestationskrav: En subjektiv upplevelse av prestation.

Orättvisa: ”Tillstånd där (ngn av) de inblandade parterna blir orättvist behandlad(e).”¹⁶

Statistiskt signifikant säkerställt: Signifikansnivån eller felrisken är bestämd till 5 %. D.v.s om $P < 0,005$ beror resultatet inte på slumpen. Säkerheten är 95 %.¹⁷

Tävling: ”Särskilt anordnad begivenhet varvid flera personer (eller lag) mäter sin förmåga för att fastställa vem som är bäst och näst bäst etc. i ngt avseende” eller ”tillfällig konkurrens”.¹⁸

Uttittande moment: När en elev ska utföra en övning och samtidigt blir iakttagen av andra.

Utföra en övning korrekt: Att använda ”rätt” teknik vid ett utförande.

⁹ Lars Magnus Engström, *Fysisk aktivitet under ungdomsåren* (Stockholm, Liber Tryck, 1975) s. 9.

¹⁰ Nationalencyklopedien <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=181336&i_word=genus> (2005-04-01)

¹¹ Eva Gothlin, *Kön eller genus?* (Göteborg: Nationella sekretariatet för genusforskning, 1999) s. 6.

¹² Lars Magnus Engström, Karin Redelius, *Pedagogiska perspektiv på idrott* (Stockholm: HLS Förlag, 2002) s. 77

¹³ Nationalencyklopedien <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=208127&i_word=H%e4lsa> (2005-04-01)

¹⁴ Nationalencyklopedien <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O224158&i_word=k%f6n> (2005-04-01)

¹⁵ Nationalencyklopedien, <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=0285487&i_word=prestation> (2004-11-11)

¹⁶ Nationalencyklopedien <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O271738&i_word=or%e4ttvisa> (2005-04-15)

¹⁷ Staffan Stukát, *Statistikens grunder* (Lund: Studentlitteratur, 1993) s. 74-77.

¹⁸ Nationalencyklopedien <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O374193&i_word=T%e4vling> (2005-04-01)

1.2.2 Skillnader mellan pojkar och flickor

I en rapport publicerad av Skolverket 2003 finns följande att läsa:

*” Flickorna och pojkarna redovisar en betydande skillnad i hur de känner under lektionerna i idrott och hälsa. Pojkarna tycker oftare det är roligt, att de får visa vad de kan, känna sig duktiga, trygga och inte rädda, samt bli trötta och svettiga. Flickorna känner sig oftare klumpig, dålig och rädd, samt mindre utsträckning trygg, duktig. Flickorna säger mindre ofta än pojkarna att de får visa vad de kan och blir trötta och svettiga.”*¹⁹

Vidare beskrivs det i ett examensarbete skrivet av Jenny Ternströms att flickor oftare känner sig klumpigare och bortkomna på idrottslektionerna än vad pojkar gör. Två tredjedelar av eleverna tycker att idrottslektionerna inte är ansträngande, varav fler flickor tycker att lektionerna är mer ansträngande än pojkar.²⁰ I en enkätstudie från 1983 skriven av Ann-Cathrin Karlsson framkom att 43 % av flickorna och 34 % av pojkarna tycker att det finns något på idrottslektionerna som är speciellt obehagligt.²¹

Tidigare forskning från Riksidrottsförbundet visar att flickor och pojkar har olika målsättningar med sitt idrottande. Flickor lägger större vikt vid sociala värden medan pojkar lägger större vikt vid prestation och tävlan.²² I samma studie kan man även läsa att kvinnor föredrar tävlingsfri motionsövning medan män är mer intresserade av att tävla.²³ Liknande resultat har Lars Magnus Engström kommit fram till, d.v.s. att flickor främst ägnar sig åt fysisk aktivitet som inte är direkt kopplat till prestationsförmågan.²⁴

Ulla Forsberg skriver att flickor och lärare föredrar könsuppdelad undervisning då flickorna visar mer säkerhet och aktivitet under sådana former.²⁵ I författarnas b-uppsats framkom att två

---

¹⁹ Skolverket, Tiderman Sonja, sonja.tiderman@skolverket.se, *Skolämnet idrott och hälsa i Sveriges skolor - en utvärdering av läget hösten 2002*, Rapport Dnr: 75- 2001-04045, 2003-02-24, <<http://www.2.skolverket.se/BASIS/skolbok/webtext/trycksak/DDD/1118.pdf>> (2005-01-26) s. 26.

²⁰ Jenny Ternström, *Har LPO 94 förändrat elevernas inställning till idrottslektionerna och hur ska idrottsläraren nå de uppsatta målen?* (Stockholm: Idrottshögskolan, Examensarbete, 45:2001) s. 21.

²¹ Ann-Cathrin Karlsson, *Tonåringar och idrott* (Umeå: Umeå Universitet, 1983) s. 23.

²² Riksidrottsförbundet (Stockholm: riksidrottsforbundet@rf.se), *Idrott kön och genus - en kunskapsöversikt*, Feb 2003 <<http://www.rf.se/files/{F6298281-C394-414F-BA8C-E48B6D29C97C}.pdf>> (2005-01-25) s. 20.

²³ Ibid., s. 14.

²⁴ Engström, 1975, s. 30.

²⁵ Ulla Forsberg, *Jämställdhetspedagogik* (Stockholm: Liber förlag, 1998) s. 33.

kommunalt ägda gymnasieskolor vill utöka antalet idrottslektioner med könsuppdelad undervisning, då de vill att eleverna ska få möjlighet att visa sina kunskaper och färdigheter på olika sätt.²⁶

I skolprojektet har man kommit fram till intressanta skillnader i fysisk prestation bland 16-åriga pojkar och flickor. Resultatet visar stora skillnader i prestationsindex, både median och toppoäng skiljer sig markant mellan könen.²⁷ Svensk idrottsforskning har visat att det finns stora variationer i fysisk prestationsförmåga mellan individer i samma åldersgrupp.²⁸

Sammanfattningsvis har studier visat att prestationsindex skiljer sig markant mellan könen vilket kan påverka upplevelsen av prestationskrav. Slutligen kommer det att ske en jämförelse i denna studie mellan pojkar och flickor huruvida de upplever höga prestationskrav i idrott och hälsa. Forskning styrker att pojkar och flickor upplever olika känslor under idrottslektionerna, eventuellt upplever också gymnasieelever prestationskrav olika. Hur elever uppfattar prestationskrav tror författarna till denna studie delvis beror på hur eleverna uppfattar idrottslektionerna. Studien uppmärksammar eventuella skillnader mellan elevers upplevelse av höga prestationskrav i samband med tävlingsmoment, lagidrott, individuell idrott, gemensam idrott och könsuppdelad idrott.

1.2.3 Prestation i skolan

Läroplanskommittén presenterade ett förslag till en ny läroplan, Lpf-94. Förslaget innebar bl.a. en nedtoning av tävlingsverksamheten och att idrottsämnet skulle få en tydlig hälsoinriktning.²⁹ I en intervjustudie 1995 med 20 idrottslärare visade det sig att endast två lärare ville avdramatisera prestationsidrotten för att få med omotiverade elever på gymnastiken. I samma studie ville flera andra lärare individualisera undervisningen.³⁰ I en mindre intervjustudie med två idrottslärare framkom det att båda lärarna tyckte att uttittande moment i undervisningen var så gott som borttagna.³¹

I Skolverkets studie redovisas att det är vanligare att pojkar får bättre betyg i idrott och hälsa än flickor i gymnasieskolan. Flickor tycker inte heller att de ska ha lika höga betyg som pojkarna.³²

---

²⁶ Ernberg, Mononen, s. 6.

²⁷ Björn Ekblom, Örjan Ekblom, Kristjan Oddsson, Skolprojektet 2001- Barns fysiska prestationsförmåga, *Svensk Idrottsforskning* (Stockholm: 2002: 3, Årgång 11) s. 31.

²⁸ Artur Forsberg, Jan Seger, *LIV-90 Svenska folkets fysiska prestationsförmåga, Svensk Idrottsforskning* (Stockholm: 1993: 2, volym 3) s. 12.

²⁹ Anders Zederin, *Fysisk kapacitet hos gymnasieelever* (Göteborg: Göteborgs universitet, idrottspedagogiska rapporter 58: 2000) s. 4.

³⁰ Ingrid Bogren, Jessica Samuelson, *Motivationsproblemet i ämnet idrott och hälsa* (Göteborg: Göteborgs universitet, c-uppsats, 1995) s. 24.

³¹ Ernberg, Mononen, s. 6.

³² Skolverket, Tiderman, s. 44.

Betygsfördelningen på gymnasiet år 2000/2001 såg enligt Skolverket ut så här: MVG fick 26,1 % av pojkarna och 17,9 % av flickorna. VG fick 40,8 % av pojkarna och 39,9 % av flickorna. IG fick 4,9 % av pojkarna och 5,1 % av flickorna.³³ Mer än dubbelt så många pojkar som flickor har MVG i idrott och hälsa i årskurs nio.³⁴ En motsägande studie av Inga Wernersson som tar upp värdering/bedömning av prestation i skolan visar att flickor bedöms mer positivt än pojkar.³⁵ Samma författare skriver att pojkar missgynnas i skolan eftersom de är mer svårdisciplinerade, självständiga och ifrågasättande.³⁶ Inga Wernerssons studie är dock gjord på samtliga ämnen i skolan.

Vidare beskrivs i rapporten ”Attityder till skolan 2003” att fler pojkar (78 %) än flickor (70 %) tycker att lärare sätter rättvisa betyg.³⁷ I en liknande enkätstudie bland elever från årskurs nio, framkom det att 66 % av eleverna ansåg att lärarna satte rättvisa betyg.³⁸ Skolverket skriver att prestationskrav i form av färdigheter och resultat syns i olika skolors betygs-kriterier, dock främst vid de högre betygen.³⁹

Författarna till denna studie uppmärksammar eventuella skillnader i hur pojkar och flickor upplever höga prestationskrav i idrottsundervisningen. Prestationsskillnader har blandade orsaker, ursprunglig begåvning är en faktor av betydelse för prestation, men det finns andra faktorer som också kan påverka, t.ex. könsskillnader.⁴⁰ Det visas i en studie gjord i Kina att studenters oro ändrades med olika examinationsformer i fysisk aktivitet i skolan.⁴¹

Tidigare forskning har således påvisat ett behov av att idrottslärare bör minska ned på tävlingsverksamheten och öka hälsoinriktningen i skolan. Författarna till denna studie undersöker hur ofta elever upplever höga prestationskrav vid tävlingsmoment samt om eleverna upplever höga prestationskrav när andra iakttar dem under idrottslektionerna. Studien tar också upp om elever upplever höga prestationskrav i samband med betygsättning i skolan. Undersökningen behandlar även hur ofta eleverna upplever höga prestationskrav i samband med olika examinationsformer i idrott och hälsa.

---

³³ Ibid., s. 8.

³⁴ Linda Wikström, *Idrott är inte första prioritet* (Stockholm: Idrottshögskolan, Examensarbete, 86: 2002) s. 19.

³⁵ Inga Wernersson, *Könsskillnader i gymnasieskolan* (Stockholm: Skolöverstyrelsen, 1991) s. 37.

³⁶ Inga Wernersson, *Olika kön samma skola?* (Stockholm: Skolöverstyrelsen, 1988) s. 56.

³⁷ Skolverket, *Attityder till skolan 2003* (Stockholm: Fritzes kundservice, 2004) s. 116.

³⁸ Jeanette Molin, Caroline Åkerlind, *Betyg i idrott och hälsa?* (Stockholm: Idrottshögskolan, Examensarbete, 12:2004) s. 14.

³⁹ Skolverket, Tiderman, 2003-02-24 (2005-01-26) s. 31.

⁴⁰ Wernersson, 1988, s. 4.

⁴¹ Sportdiskus, Xu J, Su B, Journal of Xián Institute of Physical Education (Shaanxi), *The comparative analysis on the students' anxious state and the influence degree caused by different examination ways*, 1999:16 (Endast abstract på engelska, övrig text finns endast på kinesiska.) s. 1.

1.2.4 Tävling

Dåvarande Skolöverstyrelsen genomförde 1979 en intervjustudie med gymnasieelever, i rapporten ”*Erfarenheter av skolgymnastiken...*” kom författaren fram till att elevernas kompetens i princip är av avgörande betydelse för hur eleverna uppfattar gymnastikämnet. Om en tävling hölls var det inte utformningen som var avgörande för deltagandet, utan viktigt var istället hur mycket lärare och elever betonade jämförelsen mellan prestationer och vilka som lyckas eller misslyckas.⁴²

Lars Magnus Engström skriver om idrottens ideal, hur en person förväntas vara för att passa in i idrottskulturen. Kroppsövning förknippas med konkurrens och vikten av att prestera och att vinna. Helst ska en person underkasta sig träning och vara målinriktad samt uppskatta konkurrens och inte ge upp. Idrottens ideal gör att den svage och lågpresterande framstår som ointressant och misslyckad.⁴³ Peter Hassmén m.fl. har kommit fram till att prestationsbaserad självkänsla har ett samband med vilket perfektionismönster en person har. Ängslan och oro i en tävlingssituation kan förklaras p.g.a. perfektionism.⁴⁴ Tävling som pedagogiskt hjälpmedel i skolan anser Skolöverstyrelsen kan ifrågasättas eftersom en utslagningsmekanism finns i de flesta tävlingsformer.⁴⁵

Således kan man tycka att tävling förknippas med höga prestationskrav. Författarnas uppfattning är att elever upplever tävling olika. Hur gymnasieelever upplever tävling behandlas i denna undersökning. Tävling som ett pedagogiskt hjälpmedel har länge varit ett vanligt inslag på idrottslektionerna. Tävlingsidrottens arbetssätt är på vissa håll normgivande även i skolan, trots att elever i skolan har skiftande intressen och förutsättningar. I tävlingsidrotten finns grupper med personer som deltar frivilligt med liknande intressen och likartade förutsättningar. I skolan är det annorlunda där ”måste” eleverna delta. I och med inträdet av Lpf 94 i gymnasieskolan blir det intressant att ta reda på hur gymnasieelever upplever prestationskrav och tävling i dag.

Hur höga krav en person ställer på sig själv kan ha att göra med hur perfekt resultat eleven förväntar sig av en övning eller ett moment. Författarna belyser i denna studie hur ofta gymnasieelever känner höga prestationskrav då de vill utföra en övning korrekt.

---

⁴² Skolöverstyrelsen, *Erfarenheter av skolgymnastiken - Tävlingsformers inverkan på inlärnin g och intresse i gymnastiken* (Stockholm: Skolöverstyrelsen, 1979) s. 12-14.

⁴³ Engström, Redelius, 2002, s. 283-284.

⁴⁴ Peter Hassmén, Nathalie Hassmén, Johan Fallby, *Person – situation – idrottsprestation*, Centrum för idrottsforskning, Forskningsrapporter nr 26 (Stockholm: Idrott och forskning samt Riksidrottsförbundet, 2004) s. 8.

⁴⁵ Skolöverstyrelsen, 1979, s. 1.

1.2.5 Manliga och kvinnliga idrottslärare:

Göran Patriksson skriver att idrottslärare påverkar elevernas inläring medvetet eller omedvetet genom sina värderingar, attityder och idrottsliga företeelser.⁴⁶ Inga Wernersson skriver att:

*”Om jag uppfattar mig själv som ”bra” eller ”dålig” beror i hög grad på vem jag jämför mig med och relaterar mig till”*⁴⁷

Christian Carlsson skriver att prestationsbaserad självkänsla är hur personer strävar efter framgång och upplevelsen av att vara kompetent, samt att bli uppskattad och accepterad av andra. Den prestationsbaserade självkänslan påverkas av olika faktorer i olika situationer.⁴⁸

De flesta idrottslärare har t.ex. erfarenheter från idrott sedan barnsben. Många idrottslärare var elitaktiva i sin ungdom, vilket var en av anledningarna till att de blev idrottslärare.⁴⁹ Erving Goffman uttrycker sig så här:

*”När vi presenterar oss själva och vårt agerande inför andra människor försöker vi därför kontrollera och styra den information vi överför och som ligger till grund för de andras tolkning av oss.”*⁵⁰

Magnus Karlsson och Magnus Wallberg skriver i sitt examensarbete att det finns tre faktorer som påverkar en lärarstil: Faktorerna är lärarens personlighet, elevernas kunskap/förutsättningar samt situationen som lärare och elever befinner sig i.⁵¹ När prestationer bedöms kan de ha samband med den presterandes och den bedömandes kön samt med situationen som bedömningen sker i.⁵² I Ann-Cathrin Karlssons rapport om *”Tonåringar och idrott”* kan man läsa att pojkar i större utsträckning än flickor tycker att kvinnliga ledare/tränare ställer lägre krav på prestation än manliga.⁵³ Forskning visar att det finns skillnader mellan könen t.ex. är kvinnor mer kommunikativa och relaterande medan män är mer fysiskt aktiva, oberoende och dominanta.⁵⁴

---

⁴⁶ Göran Patriksson, *Idrottsledare och gymnastiklärare* (Göteborg: Göteborgs Universitet, institutionen för praktisk pedagogik, 1984) s. 59.

⁴⁷ Wernersson, 1991, s. 82.

⁴⁸ Christian Carlsson, Självförtroendets 4 byggstenar, *Idrott & Kunskap - Forskning och utveckling inom idrotten* (Stockholm: 2005:1, Årgång 1) s. 33.

⁴⁹ Patriksson, s. 86.

⁵⁰ Erving Goffman, *Jaget och maskerna. En studie i vardagslivets dramatik* (Stockholm: Bokförlaget Prisma, 1988) s. 242

⁵¹ Magnus Karlsson, Magnus Wallberg, *Lärarstil och elevinflytande i idrott & hälsa-gymnasieelevers uppfattningar* (Umeå: Umeå universitet, Examensarbete 16:1998) s. 14.

⁵² Wernersson, 1991, s. 39.

⁵³ Karlsson, s. 47.

⁵⁴ Rigmor Robert, Kerstin Uvnäs Moberg, *Hon & Han - Födda olika* (Halmstad: Brombergs förlag; 1994) s. 31.

1984 gjordes en enkätstudie om idrottslärares syn på tävling under idrottslektionerna. Där framkom att eleverna tyckte att lärarna behandlade eleverna olika samt att lärarna var tävlingsinriktade.⁵⁵ I författarnas b-uppsats⁵⁶ framkom liknande resultat där en av lärarna behandlade eleverna olika för att individualisera så mycket som möjligt. Skolverket skriver att manliga idrottslärare tycker det är viktigare än kvinnliga idrottslärare att eleverna lär sig konkurrera med varann.⁵⁷ Därtill skriver Lena Wennberg att män ofta ser sig som en del av en hierarki, livet förknippas med tävling och förstärker kamratskapen. Kvinnor vill hellre ha samhörighet och delaktighet.⁵⁸

Om eleverna upplever höga prestationskrav vid tävlingsmoment kan det ha att göra med att läraren är tävlingsinriktad. Läraren är förebild för eleverna och det kan vara lätt att eleverna tar efter lärarens värderingar, attityder och beteenden. Faktorerna som påverkar en lärarstil kan också påverka hur elever upplever prestationskrav. I denna studie undersöks om lärarens kön eventuellt påverkar elevernas uppfattning av höga prestationskrav i idrott och hälsa i skolan. Undersökningen tar också reda på om eleverna upplever höga prestationskrav vid tävlingsmoment med en manlig respektive kvinnlig idrottslärare.

1.2.6 Orättvisa

I skolverkets rapport visar det sig att de aktiviteter (bollaktiviteter och lekar) som är populärast bland pojkar också är de som är vanligast förekommande på idrottslektionerna. Flickornas populäraste aktiviteter (aerobics och dans) missgynnas eftersom de ligger först på en sjunde plats på de vanligast förekommande aktiviteterna.⁵⁹

Redan 1979 påpekade dåvarande Skolöverstyrelsen att idrottsrörelsen påverkar idrottslektionernas utformning vilket gynnar elever som idrottar på fritiden skriver skolöverstyrelsen.⁶⁰ Hans Brunnberg skriver att elever som idrottar på fritiden tar med sig värderingar och kriterier om hur man ska bete sig på idrottslektionerna i skolan.⁶¹

---

⁵⁵ Patriksson, s. 16.

⁵⁶ Ernberg, Mononen, Sammanfattning.

⁵⁷ Skolverket, Tiderman, 2003-02-24 (2005-01-26) s. 17.

⁵⁸ Lena Wennberg, *Upptäck hela resursen!* (Stockholm: Wahlström & Widstrand, 1997) s. 20 ff.

⁵⁹ Skolverket, Tiderman, 2003-02-24 (2005-01-26) s. 21.

⁶⁰ Skolöverstyrelsen, 1979, s. 21.

⁶¹ Hans Brunnberg, *Erfarenheter av skolgymnastiken. På vilket sätt påverkas elevers intresse, självvärdering och kamratskap av gymnastikundervisning i klasser med påtagligt tävlingsklimat?* (Stockholm: Skolöverstyrelsen, 1979) s. 18-19.

I boken *Mellan nytta och nöje* skriver Håkan Larsson och Karin Redelius att:

*”En viktig bakomliggande faktor till hur eleverna uppfattar ämnet och sin egen prestationsförmåga i relation till ämnet, är deras erfarenhet av föreningsbedriven idrott på fritiden.”*⁶²

Vidare skriver Patriksson att en del elever ansåg att läraren gav mer uppmärksamhet till duktiga elever och visade mindre förståelse för elever som inte var lika duktiga och intresserade.⁶³

Wernersson har kommit fram till att pojkar får mer uppmärksamhet i klassrummet jämfört med flickor. En aspekt på detta kan vara att flickor anses vara, anpassliga, passiva, osäkra, rädda eller beroende och därför kan eller vågar inte flickor i samma utsträckning som pojkar uttrycka sig och göra sig synliga i klassrummet.⁶⁴ I en studie gjord 1982, skriver Thomas Eriksson m.fl. att kvinnor fostras till att vara passiva och syssla med ”kvinnliga idrotter” (ridning, konståkning och gymnastik) medan i tävlingsidrotten favoriseras ”manliga”, fysiska och psykiska egenskaper.⁶⁵ Wernerssons forskning visar att flickorna gynnas av könsuppdelad undervisning med avseende på prestationer och självförtroende.⁶⁶

Författarna till denna studie belyser om gymnasieelever känner sig orättvist behandlade av läraren. Om eleverna känner sig orättvist behandlade under idrottslektionerna kan en förklaring till detta vara att de känner sig missgynnade vad gäller innehållet på lektionerna. Resultatet från denna undersökning kan komma att visa ifall pojkar eller flickor känner sig orättvist behandlade vad gäller uppmärksamhet, uppmuntran, feedback, bedömning av prestationer och vid bemötande till elever med olika förutsättningar/förkunskaper. I skolan idrottar pojkar och flickor på lika villkor trots att de fostras till att vara olika. I studien finns även en fråga om elever upplever höga prestationskrav vid könsuppdelad och/eller gemensam undervisning i idrott och hälsa. Intressant är att se om pojkar och flickors upplevelse av höga prestationskrav skiljer sig vid könsuppdelad respektive gemensam idrott.

---

⁶² Håkan Larsson, Karin Redelius, Några pedagogiska utmaningar i relation till ämnet idrott och hälsa, *Mellan nytta och nöje* (Stockholm: Idrottshögskolan, 2004) s. 234.

⁶³ Patriksson, s. 53.

⁶⁴ Wernersson, 1988 s. 24-27.

⁶⁵ Thomas Eriksson, Per-Göran Fahlström, *Tonårsflickors inställning till idrott* (Umeå: Umeå Universitet, Specialarbete för C1, 1982) s. 5.

⁶⁶ Wernersson, 1991, s. 21.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur gymnasieelever upplever höga prestationskrav på idrottslektioner.

Frågeställningar:

- Finns det skilda uppfattningar mellan könen huruvida elever upplever prestationskrav?
- I vilka sammanhang känner gymnasieelever höga prestationskrav på idrottslektionerna?
- Skiljer sig gymnasieelevers upplevelse av höga prestationskrav beroende på vilket kön idrottsläraren har?
- Känner sig gymnasieelever orättvist behandlade av idrottslärare under idrottslektioner?

1.4 Metod

1.4.1 Litteratursökning

Det finns inte mycket material att tillgå som belyser prestationskrav under idrottslektioner sedan tidigare. Författarna blev därför tvungna att söka på närliggande områden. Svenska sökord som har använts är t.ex.: prestationskrav, prestation, prestation i skola, prestation på gymnasiet, könsskillnader, könsskillnader i skola, tävling, tävling i skola, analys av lärare, utvärdering av lärare, enkätstudier, gymnasieelever, tonåringar och idrottslärare. Dessa sökord översattes även till engelska. Sökmotorer som använts är Libris, Iris, Google, Sportdiscus, Pubmed, Svemed, Sociological abstracts, Eric, Mediearkivet, Kinpubs och Artiklsök. Skolverket och riksidrottsförbundets hemsidor besöktes. För komplett käll- och litteratursökning se bilaga 4.

1.4.2 Val av metod

Författarna valde en enkät som metod då de ville ha en kartläggning över elevers subjektiva upplevelse av prestationskrav på idrottslektionerna i Stockholms län. Intervju valdes bort då skribenterna ville ha med så många elevers upplevelser som möjligt. Via en enkät blir det också möjligt att göra jämförelser med andra studier. En enkät utformades med hjälp av Enkätboken.⁶⁷ Enkäten bestod av frågor där eleverna endast skulle kryssa i ett alternativ per fråga. Frågorna var slutna, förutom en öppen fråga sist i enkäten. Alla frågorna i enkäten behandlas inte i denna studie (mer om detta under fortsatt forskning). De enkätsvar som redovisas är de som besvarar frågeställningarna och syftet med studien.

---

⁶⁷ Jan Trost, *Enkätboken* (Lund: Studentlitteratur, 1994)

1.4.3 Pilotstudie

Det var svårt att formulera enkätfrågor som skulle uppfattas lika av olika personer. Problemet undveks så mycket som möjligt genom att undersökningsledarna diskuterade igenom intervju- och enkätfrågorna innan undersökningstillfällena, och kom fram till vad de konkret ville ha svar på i varje enskild fråga. En teststudie genomfördes för att upptäcka eventuella missförstånd, otydliga frågor och svarsalternativ i enkätformuläret. Den första teststudien genomfördes på sju friidrottare som går på gymnasiet, d.v.s. samma åldersgrupp som undersökningen avser. Den andra teststudien genomfördes bland 15 studenter på Idrottshögskolan.

1.4.4 Urval

Gymnasieskolan valdes framför andra skolformer för att eleverna på gymnasiet har mest erfarenhet av idrottslärare och idrottslektioner av olika slag. Det slumpmässiga urvalet skedde bland Stockholms läns kommunala gymnasieskolor. En lista över alla kommunalt ägda gymnasieskolor i länet skrevs ut från Skolverkets hemsida.⁶⁸ Från den listan gjordes det slumpmässiga urvalet. Det gick till så att en av undersökningsledarna blundade. Den andra undersökningsledaren placerade pennan någonstans på listan med skolorna och började räkna. När den blundande personen sa stopp räknade undersökningsledarna det antal skolor utefter listan som siffran vid ”stoppet” motsvarade. Undersökningsledarna bestämde att de ville ha skolor från hela Stockholms län, med skolor från innerstad, norrort, västerort och söderort. Proceduren med urvalet av skolorna gjordes om tills alla delar av länet var representerade. Av 75 gymnasieskolor i Stockholms län har c:a 10 % (7 skolor) tillfrågats att delta i studien. Spridningen över länet gjordes för att få en rättvis bild över länets alla olika delar även om det inte fokuseras på den geografiska indelningen i denna studie.

Efter det slumpmässiga urvalet letade undersökningsledarna rätt på skolornas hemsidor med hjälp av sökmotorn google⁶⁹ för att se att skolorna hade både det samhällsvetenskapliga och det naturvetenskapliga programmet. Alla årskurs tre elever från de samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga programmen på de utvalda skolorna fick delta i undersökningen. Årskurs tre elever valdes eftersom eleverna oftast hunnit få sitt första betyg i idrott och hälsa vid enkätundersökningens genomförande. Årskurs tre elever har också haft sin idrottslärare under längre tid än andra elever. Elever från det samhällsvetenskapliga och det naturvetenskapliga programmet valdes för att de är de mest sökta programmen på gymnasieskolan.⁷⁰ Programmen är

---

⁶⁸ Skolverket,

<http://www3.skolverket.se/ki03/lista_skoladress.aspx?skolform=21&huvudmannatyp=1&lan=01&kommun=&skola_namn=&geoskolform=21> (2005-02-09)

⁶⁹ <<http://www.google.se>> (2005-02-08)

⁷⁰ Skolverket, Uppdaterad: 2004-09-01 <http://www.skolverket.se/fakta/statistik/sos/sos042/filer/Tab6_3a.xls> (2005-03-31)

också traditionella program som är ungefär likadant utformade på alla skolor.

Gymnasieprogrammen finns även representerade i hela länet. På de samhällsvetenskapliga programmen går det fler flickor och på de naturvetenskapliga programmen går det fler pojkar.⁷¹ En så jämn könsfördelning som möjligt var önskvärd.

1.4.5 Tillvägagångssätt

Efter att det slumpmässiga urvalet var gjort kontaktades rektorer och kontaktpersoner från de olika gymnasieskolorna. Kontakten skedde först via telefon, därefter erhöll rektorer och kontaktpersoner information om undersökningen via e-post (se bilaga 1). Då kontakt hade etablerats med skolorna genomfördes undersökningen via en enkätundersökning som gymnasieelever från de utvalda skolorna fick besvara. Enkätundersökningen ägde rum under våren 2005. Två undersökningsledare fanns på plats för att informera och för att besvara eventuella frågor dagarna då undersökningen hölls. All sammanställning av enkätsvar skedde sedan manuellt vartefter besök gjordes på skolorna. För sammanställning av enkätsvaren se bilaga 3. Det genomfördes två indelningar av enkätsvaren, en utefter elevernas kön och en utefter lärarnas kön. Procentsatser räknades därefter ut från enkätsvaren med hjälp av en miniräknare. Indelningen vid uträkandet av procentsatserna var utefter elevernas och lärarnas kön. Procentsatserna avrundades till heltal. Sist räknades X^2 (chi två) ut från enkätfrågor där resultaten skilde sig. Uträkningarna skedde i dataprogrammet Microsoft Excel. Resultatet från enkätstudien analyserades och jämfördes slutligen med redan existerande forskning. Redan existerande forskning bestod av litteratur så som böcker, rapporter, tidskrifter m.m.

1.4.6 Validitet och reliabilitet

För att säkerställa reliabilitet i undersökningen var båda undersökningsledarna närvarande då eleverna besvarade enkäten. Reliabiliteten ökar i och med att undersökningsledarna gav information om enkäten, svarade på frågor och samlade in enkäterna. Detta gjordes för att undvika så mycket externt och internt bortfall som möjligt. Frågorna i enkäten var standardiserade vilket innebär att alla gymnasieelever fick svara på samma frågor under liknande förutsättningar. Enkätfrågorna finns i bilaga 2. Enkätsvaren behandlades anonymt och konfidentiellt. Inga enskilda svar eller skolor kan urskiljas från resultatet i undersökningen. Däremot finns ett fåtal exempel från den sista öppna frågan i enkäten redovisade i diskussionen. Vem som skrivit citatet och på vilken skola den personen går, kan inte urskiljas.

Frågorna i enkäten konstruerades utifrån syfte och frågeställningar, därmed anser författarna att validiteten är säkerställd. Trots att frågorna konstruerades efter syftet och frågeställningarna

---

⁷¹ Skolverket, Uppdaterad: 2004-09-01 (2005-03-31).

upptäcktes en del missförstånd i några av frågorna i enkäten, varvid reliabiliteten och validiteten kan diskuteras något. Missförstånd upptäcktes bl.a. i frågan när eleverna kände höga prestationskrav i samband med idrottslektionerna. En del elever fick problem att svara då inte alla klasser hade prov av olika slag. Vissa klasser hade inte heller könsuppdelad undervisning, inte ens då det gällde vissa moment i undervisningen. Dessa missförstånd borde inte påverka resultatet nämnvärt då dessa frågor endast är några få delfrågor i en större fråga. Dessutom motsvarar dessa missförstånd som mest 4 % av alla elever som besvarade enkäten (totalt 1013 undersökta elever). Pålitligheten till undersökningen borde ändå vara stor då underlaget är så stort och det var många frågor i enkäten.

1.4.7 Bortfall

Undersökningsledarna har fått in 1013 enkäter av 1013 utdelade enkäter. 1231 elever gick totalt på de slumpmässigt utvalda skolorna på det samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga programmet. Det externa bortfallet var alltså c:a 18 %. Det externa bortfallet bestod av elever som inte var närvarande på lektionerna dagarna då undersökningen genomfördes, vilket undersökningsledarna inte kunde påverka. Elevernas frånvaro vid undersökningstillfällena berodde inte på enkätundersökningen då eleverna fick information om enkäten samma dag som undersökningstillfället. Enbart på en skola fick eleverna information om enkätundersökningen en dag innan undersökningstillfället.

I en skola var undersökningen endast tillåten att utföras i skolans cafeteria enligt beslut från rektorn, vilket undersökningsledarna inte kunde påverka. Det externa bortfallet på den skolan berodde bl.a. på att eleverna var lediga nästan hela dagen vid undersökningstillfället. Det kunde även vara svårt att få en del elever på den skolan att besvara enkäten på deras rast. Alla elever kanske inte heller passerade cafeterian just den dagen. På en annan skola var det en obligatorisk gemensam föreläsning i aulan för hela skolan, vilket gjorde att en del elever på den skolan inte kunde delta i undersökningen.

Det externa bortfallet anser vi vara ganska rimligt då alla elever sällan brukar närvara samtidigt på lektionerna. Resultatet borde inte missvisande då underlaget varit så stort och från skilda delar av länet. Det interna bortfallet har varierat beroende på fråga, variationsvidden var från i princip inget bortfall till som mest 4 % på någon enskild fråga.

1.4.8 Felkällor

Insamlingen av enkäterna blev inte lika på alla skolorna. En av gymnasieskolorna skilde sig från de andra skolorna då enkäterna delades ut och samlades in i skolans cafeteria. På alla de andra skolorna delades enkäterna ut under lektionstid.

Vid några tillfällen skedde enkätundersökningen under idrottslektionerna där eleverna kan ha blivit påverkade av att idrottsläraren var i närheten.

I en klass samlade en idrottslärare in enkäterna vilket kan ha påverkat elevernas svar. Idrottsläraren gjorde detta p.g.a. att klassen skulle vara i badhuset dagen då undersökningen ägde rum.

Eleverna i de olika skolorna har olika mycket idrott under gymnasietiden, vilket kan ha påverkat hur eleverna svarat i enkäten. De har också haft olika antal idrottslärare.

Alla elever hade inte prov av olika slag och vissa hade aldrig könsuppdelad undervisning. Trots detta har de flesta eleverna valt att svara på frågor angående prov och könsuppdelad undervisning. Eventuellt har resultatet blivit något påverkat i dessa delfrågor.

Procentsatserna i resultatet är avrundade till heltal, vilket kan ha bidragit till en del missvisande siffror. Därför finns en sammanställning av elevernas enkätsvar utan avrundningar i bilaga 3.

2 Resultat

Resultatet är upplagt efter temaområden som är baserade på frågeställningarna. Först behandlas skillnader mellan pojkar och flickors upplevda prestationskrav i idrott och hälsa. Sedan redovisas olika moment i undervisningen där elevernas upplevda prestationskrav blir synliga. Därefter behandlas elevernas skillnader i upplevda prestationskrav beroende på vilket kön elevernas idrottslärare har. Sist redovisas elevernas upplevelse av orättvisa på idrottslektionerna.

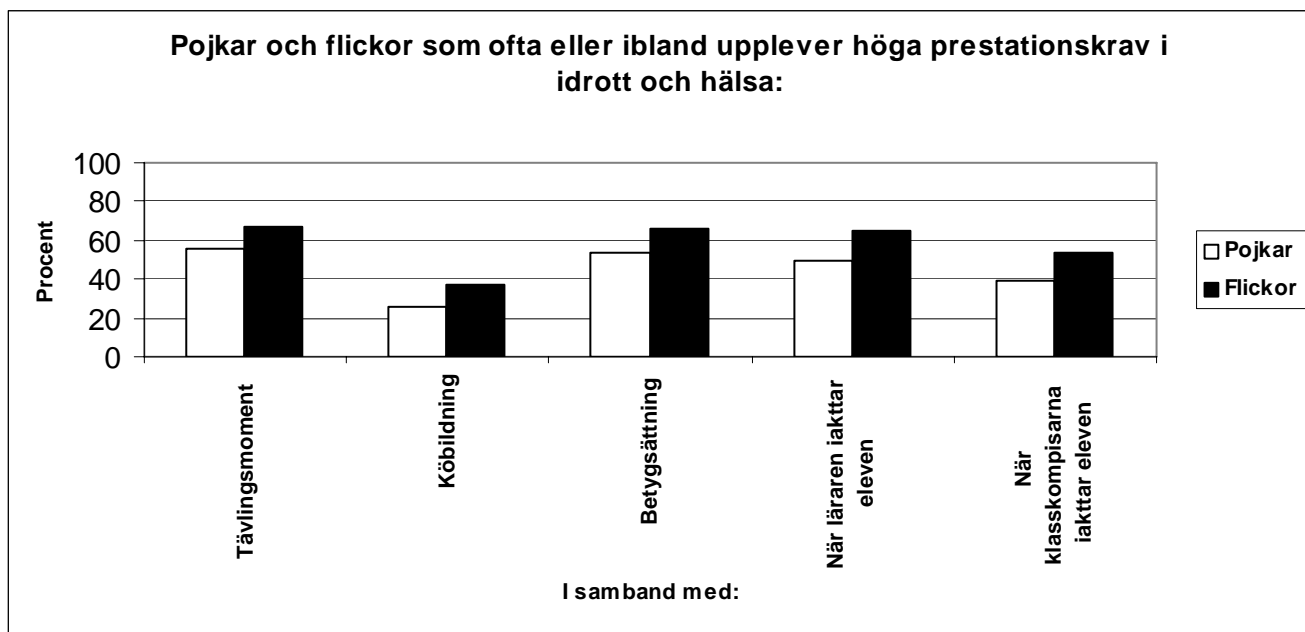
Totalt deltog 1013 gymnasieelever i enkätundersökningen. Av dem var 498 pojkar och 514 flickor. 663 elever hade manlig idrottslärare och 341 elever hade kvinnlig idrottslärare. Procentsatserna i resultatet är avrundade till heltal.

2.1 Skillnader mellan pojkar och flickor

De upplevda prestationskraven skilde sig mellan könen vid tävlingsmoment, köbildning, betygsättning och då lärare eller klasskompisar iakttog eleverna på idrottslektionerna. I alla dessa moment var det flickorna som oftare än pojkarna upplevde höga prestationskrav.

Figur 1

Figur 1 visar hur flickor respektive pojkar upplever höga prestationskrav i samband med idrott och hälsa. Detta diagram visar de moment i idrottsundervisningen där skillnaderna mellan pojkars och flickors upplevelser av höga prestationskrav var som störst. Skillnaden i procent mellan pojkars och flickors upplevelser var: Vid tävlingsmoment: 12 %, vid köbildning: 11 %, vid betygsättning: 12 %, när läraren iakttog eleven: 15 %, när klasskompisar iakttog eleven: 14 %.

Vid tävlingsmoment i idrottsundervisningen fanns det skillnader mellan upplevda prestationskrav. 346 flickor av totalt 514 flickor upplevde höga prestationskrav ibland eller ofta i samband med tävlingsmoment. Pojkarna kände inte i lika stor grad höga prestationskrav vid tävlingsmoment, där var det 277 pojkar av totalt 498 pojkar som ibland eller ofta kände höga prestationskrav i samband med tävlingsmoment. Skillnaden mellan upplevda prestationskrav hos pojkars och flickors vid tävlingsmoment i idrottsundervisningen är statistiskt signifikant säkerställd ($p=0,000137$).

I frågan om elever upplever höga prestationskrav från idrottsläraren svarade 63 % av flickorna och 62 % av pojkarna att de delvis eller helt upplever höga prestationskrav från läraren. 15 % fler flickor än pojkar upplevde ofta eller ibland höga prestationskrav när läraren iakttog dem i olika moment i idrottsundervisningen. 49 % av pojkarna och 32 % av flickorna kände sällan eller aldrig höga prestationskrav då läraren iakttog dem. 53 % av flickorna och 39 % av pojkarna upplevde

höga prestationskrav ibland eller ofta när klasskompisarna iakttog dem på idrottslektionerna. 53 stycken fler pojkar än flickor upplevde sällan eller aldrig höga prestationskrav vid köbildning.

339 flickor jämfört med 269 pojkar kände ofta eller ibland höga prestationskrav på grund av betygsättning. 12 % fler pojkar än flickor kände sällan eller aldrig höga prestationskrav på grund av betygsättning.

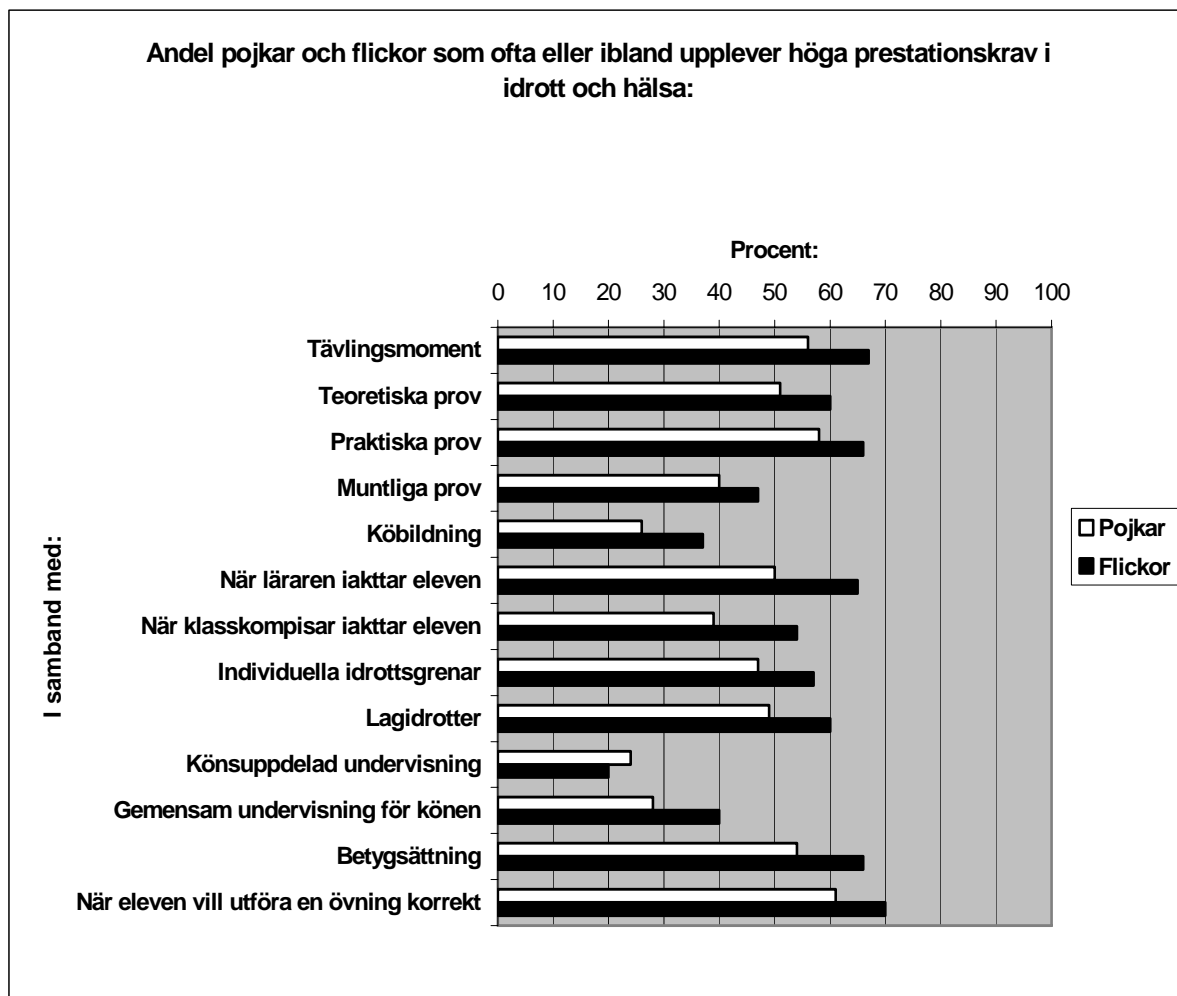
I enkätundersökningen framkom inga markanta skillnader mellan pojkars och flickors upplevelse av höga prestationskrav vid gemensam- och könsuppdelad undervisning. Endast 11 % av alla eleverna hade könsuppdelad idrottsundervisning.

2.2 Prestation i skolan

Över 50 % av alla undersökta elever upplevde höga prestationskrav ofta eller ibland i samband med tävlingsmoment, teoretiska prov, praktiska prov, när idrottslärarna iakttog eleverna, i individuella idrottsgrenar, i lagidrotter, vid betygsättning samt då eleverna ville utföra en övning korrekt.

Gymnasieelever upplevde höga prestationskrav även i andra moment i idrottsundervisningen. T.ex. vid könsuppdelad idrottsundervisning upplevde få elever höga prestationskrav.

Figur 2

Figur 2 visar flickor och pojkars upplevelser av höga prestationskrav i samband med olika moment i idrottsundervisningen. Totalt besvarade 1013 elever enkäten. Andel pojkar och flickor tillsammans som upplevde höga prestationskrav vid olika moment i idrottsundervisningen: Vid tävlingsmoment: 62 %, vid teoretiska prov: 56 %, vid praktiska prov: 62 %, vid muntliga prov: 45 %, vid köbildning: 32 %, när läraren iakttog eleven: 58 %, när klasskompisar iakttog eleven: 46 %, vid individuella idrottsgrenar: 53 %, vid lagidrotter: 54 %, vid könsuppdelad undervisning: 22 %, vid gemensam undervisning för könen: 35 %, vid betygsättning: 60 %, då eleven ville utföra en övning korrekt: 66 %.

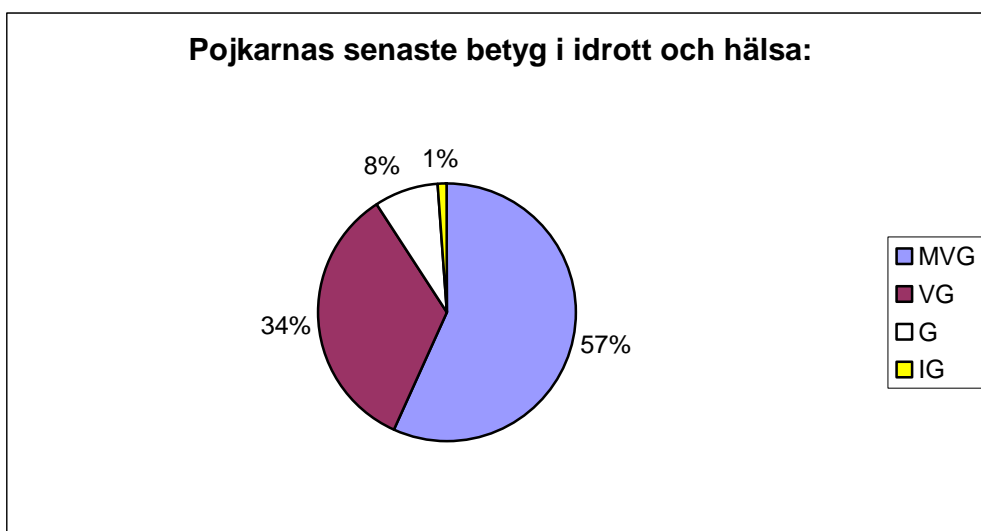
Flest elever kände höga prestationskrav då de ville utföra en övning korrekt. 663 elever av totalt 1013 kände ibland eller ofta höga prestationskrav då de ville utföra en övning korrekt. Av de 663 eleverna som kände höga prestationskrav då de ville utföra en övning korrekt, bestod 359 av flickor och 304 elever var pojkar.

623 gymnasieelever av totalt 1013 kände höga prestationskrav vid tävlingsmoment i idrottsundervisningen. Även vid praktiska prov kände många elever höga prestationskrav, 628 av

totalt 1013 elever upplevde ofta eller ibland höga prestationskrav vid praktiska prov. Vid teoretiska prov kände 56 % av de undersökta eleverna någon gång höga prestationskrav.

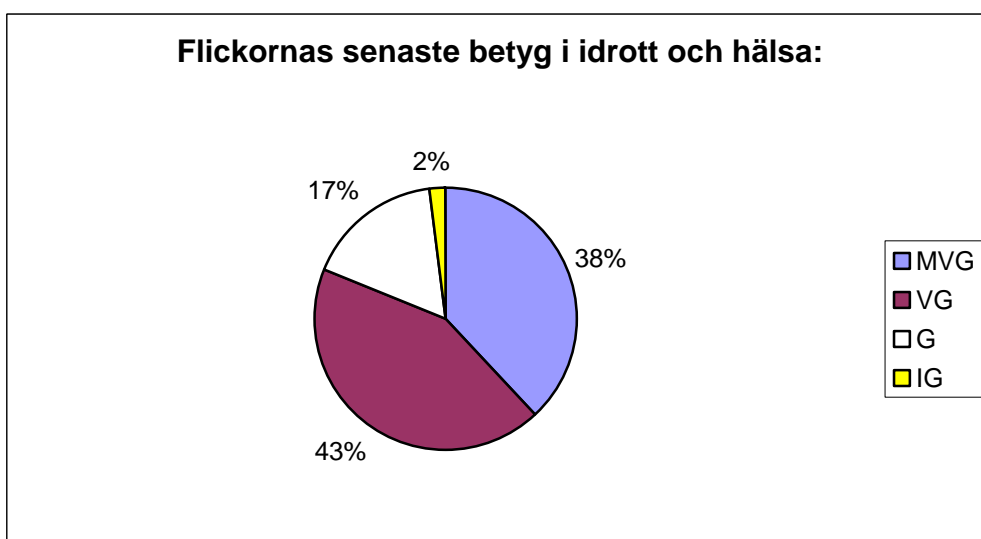
Totalt 58 % av eleverna kände höga prestationskrav ofta eller ibland då läraren iakttog dem på idrottslektionerna. 608 elever av totalt 1013 kände också höga prestationskrav ibland eller ofta vid betygsättning. 15 % av pojkarna ansåg inte att deras betyg i idrott och hälsa överensstämde med vad de presterade på lektionerna. Samma siffra för flickorna var 18 %. Pojkarna fick bättre betyg i idrott och hälsa jämfört med flickorna. C:a 90 % av de undersökta pojkarna fick VG eller MVG i betyg. 81 % av de undersökta flickorna fick VG eller MVG i betyg.

Figur 3

Figur 3 visar pojkarnas senaste betyg i idrott och hälsa. MVG eller VG fick 91 % av pojkarna.

Figur 4

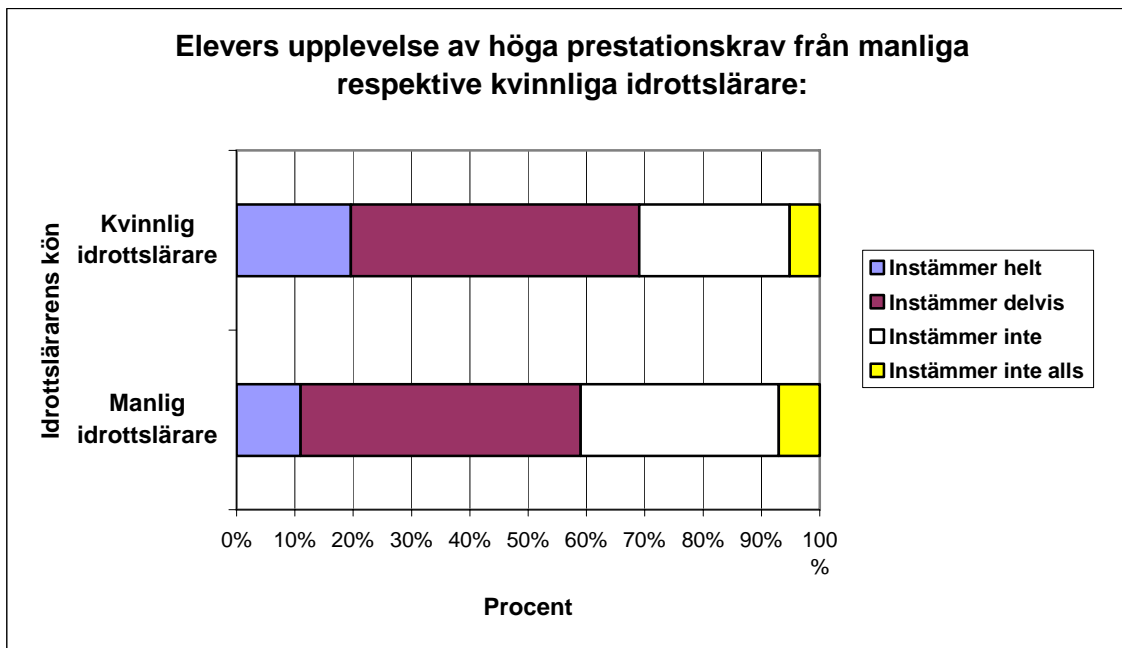
Figur 4 visar flickornas senaste betyg i idrott och hälsa. MVG eller VG fick 81 % av flickorna.

Det var 22 % av de undersökta eleverna som ofta eller ibland kände höga prestationskrav vid könsuppdelad undervisning medan 34 % av eleverna kände höga prestationskrav ofta eller ibland vid gemensam idrottsundervisning. Det framkom inga markanta skillnader mellan pojkars och flickors upplevelse av höga prestationskrav vid gemensam- och könsuppdelad undervisning.

2.3 Manliga och kvinnliga idrottslärare

Fler elever med kvinnlig idrottslärare upplevde höga prestationskrav från läraren jämfört med elever som hade manlig lärare. 66 % av de elever som hade kvinnlig idrottslärare kände höga prestationskrav från läraren, medan 59 % av eleverna med manlig idrottslärare upplevde likadant. Skillnaden mellan upplevda prestationskrav från manlig och kvinnlig idrottslärare är statistiskt signifikant säkerställd ($p=0,00196$).

Figur 5

Figur 5 visar hur eleverna upplever höga prestationskrav från läraren beroende på om de har en manlig eller kvinnlig idrottslärare. 66 % av eleverna med kvinnlig idrottslärare kände höga prestationskrav från läraren, jämfört med 59 % av eleverna med manlig lärare som upplevde höga prestationskrav från idrottsläraren. Skillnaden mellan upplevelse av höga prestationskrav från läraren beroende på kön var 7 %.

På frågan om eleverna känner höga prestationskrav i samband med olika moment i idrottsundervisningen skilde sig resultaten mellan manliga och kvinnliga lärare som mest med 7 % och det var vid teoretiska prov. Fler elever med manlig lärare upplevde höga prestationskrav i samband med teoretiska prov.

Andra moment i undervisningen där det skilde sig något mellan en kvinnlig och manlig lärare var vid tävlingsmoment, praktiska prov, muntliga prov och vid betygssättning, dock var skillnaden aldrig mer än 5 %. I alla dessa moment i idrottsundervisningen upplevde eleverna med kvinnlig lärare höga prestationskrav oftare än eleverna med manlig lärare. Undantaget var vid teoretiska prov. Då elever vill utföra en övning korrekt och i lagidrotter skilde sig inte elevernas svar över huvudtaget beroende på om eleverna hade en kvinnlig eller manlig idrottslärare.

2.4 Orättvisa

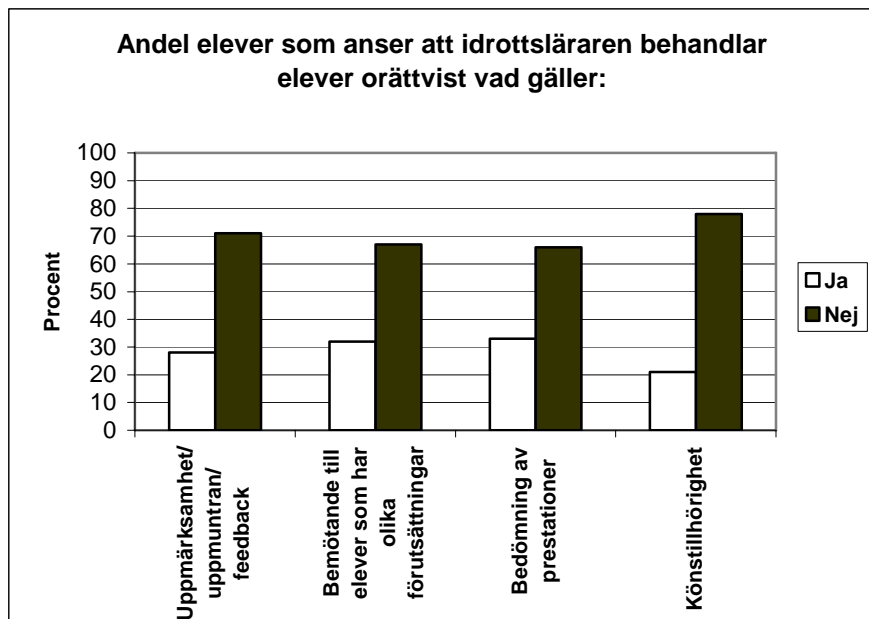
Figur 6

Figur 6 visar hur många elever som kände sig orättvist behandlade av idrottsläraren. Totalt 21 % av 1011 svarande elever kände sig orättvist behandlad av idrottsläraren.

På frågan om eleverna kände sig orättvist behandlade av läraren på idrottslektionerna svarade totalt 21 % (motsvarar 217 elever) att de instämmer delvis eller helt med frågan. 28 % av alla undersökta elever ansåg att idrottsläraren behandlar elever orättvist vad gäller uppmärksamhet, uppmuntran och feedback. På frågan om orättvis behandling gällande bemötande till elever som har olika förutsättningar/förkunskaper ansåg 32 % av eleverna att elever blev orättvist behandlade av idrottsläraren. 33 % (motsvarar 333 elever) av eleverna ansåg att idrottsläraren behandlar elever orättvist vad gäller bedömning av prestationer. Gällande orättvis behandling vad gäller könstillhörighet tyckte 212 elever av 1013 att idrottsläraren behandlade elever orättvist.

Figur 7

Figur 7 visar andel elever som känner sig orättvist behandlade av idrottsläraren gällande vissa delar av undervisningen. Andel elever som upplevde orättvisa från läraren gällande olika delar i idrottsundervisningen: Vid uppmärksamhet/uppmuntran/feedback 28 %, vid bemötande till elever som har olika förutsättningar: 32 %, vid bedömning av prestationer: 33 % och vad gällde könstillhörighet: 21%.

2.5 Summering av resultatet

Sammanfattningsvis upplevde c:a två tredjedelar av de undersökta flickorna och pojkarna ofta eller ibland höga prestationskrav från idrottsläraren. De upplevda prestationskraven skilde sig mellan könen vid tävlingsmoment, köbildning, betygsättning och då lärare eller klasskompisar iakttog dem.

Mer än hälften av alla undersökta elever upplevde ofta eller ibland höga prestationskrav i samband med tävlingsmoment, teoretiska prov, praktiska prov, när idrottslärarna iakttog, i individuella idrottsgrenar, i lagidrotter, p.g.a. betygsättning samt då eleverna ville utföra en övning korrekt på idrottslektionerna.

Fler elever med kvinnlig idrottslärare (66 %) än elever med manlig idrottslärare (59 %) upplevde höga prestationskrav från läraren. Elever med kvinnlig idrottslärare upplevde höga prestationskrav från läraren vid tävlingsmoment, praktiska prov, muntliga prov och vid betygsättning i högre grad än elever med manlig idrottslärare. Elever med manlig idrottslärare upplevde höga prestationskrav i större omfattning än elever med kvinnlig idrottslärare vid teoretiska prov.

Drygt en femtedel av de undersökta gymnasieeleverna kände sig orättvist behandlade av idrottsläraren. C:a 30 % av 1013 elever ansåg att läraren behandlade eleverna orättvist vad gällde

uppmärksamhet, uppmuntran, feedback, bedömning av prestationer och vid bemötande till elever med olika förutsättningar/förkunskaper.

3 Diskussion

Syftet med denna studie var att undersöka hur gymnasieelever upplever prestationskrav på idrottslektionerna i skolan. Författarna som också var undersökningsledare i studien anser att gymnasieelever upplever prestationskrav på olika sätt och i olika sammanhang i idrottsundervisningen.

I studien har författarna t.ex. kommit fram till att det råder skilda uppfattningar mellan könen hur gymnasieelever upplever prestationskrav på idrottslektionerna. Trots de skilda uppfattningarna mellan könen upplevde över 50 % av alla de undersökta gymnasieeleverna höga prestationskrav i samband med tävlingsmoment, teoretiska prov, praktiska prov, när klasskompisarna iakttog, i individuella idrottsgrenar, i lagidrotter, vid betygsättning samt då eleverna ville utföra en övning korrekt i idrottsundervisningen. Idrottslärares kön påverkade elevernas upplevelse av höga prestationskrav i idrotten och hälsan i skolan. Totalt 21 % av de 1013 undersökta gymnasieeleverna kände sig dessutom orättvist behandlade av idrottslärares under idrottslektionerna. Resultatet från denna studie tyder på att gymnasieelever upplever höga prestationskrav under idrottslektionerna i skolan. Hur och varför gymnasieelever upplever höga prestationskrav i samband med idrott och hälsa kommer diskuteras i texten som följer.

3.1 Skillnader mellan pojkar och flickor

Tidigare forskning visar att det finns skillnader mellan pojkars och flickors upplevelse av känslor på idrottslektionerna.⁷² I den här enkätstudien visade det sig att skillnaderna mellan pojkars och flickors upplevelse av prestationskrav var som störst vid tävlingsmoment, betygsättning, köbildning och då lärare och klasskompisar iakttog eleverna i idrottsundervisningen.

Flickorna upplevde höga prestationskrav oftare än pojkarna i samband med tävlingsmoment. Riksidrottsförbundet har tidigare kommit fram till att flickors målsättning med idrott inte lika ofta är sammankopplat med tävlingen, om man jämför med pojkarnas målsättning med idrott.⁷³ Eftersom flickor föredrar tävlingsfri motionsutövning⁷⁴ är det inte konstigt att flickorna oftare känner höga

---

⁷² Skolverket, Tideman, 2003-02-24, (2005-01-26) s. 26.

⁷³ Riksidrottsförbundet, s. 20.

⁷⁴ Ibid., s. 14.

prestationskrav än pojkarna vid tävling i skolan. I skolan jämfört med på fritiden ”måste” eleverna delta i undervisningen, vilket i sin tur säkert också skapar en del press.

Flickorna var också de som oftare än pojkarna upplevde höga prestationskrav vid betygsättning, då lärare eller klasskompisar iakttog dem samt vid köbildning. Intressant var att pojkarna och flickorna upplevde liknande prestationskrav från läraren, men när läraren iakttog eleverna upplevde flickorna oftare höga prestationskrav än pojkarna. Studien visar alltså att flickorna verkar vara känsligare än pojkarna för att bli iakttagna. En elev från enkätundersökningen uttryckte sig så här:

”Folk skäms för att göra bort sig.”

12 % fler flickor än pojkar upplevde ofta eller ibland höga prestationskrav p.g.a. betygsättning. Totalt var det 60 % av de undersökta eleverna som upplevde höga prestationskrav vid betygsättning. I denna studie var det gymnasieelever på det naturvetenskapliga och det samhällsvetenskapliga programmet som undersöktes. Eventuellt känner elever på studieförberedande program högre press på sig vid betygsättning än elever som går på yrkesförberedande program, då betygen kan komma att bli viktiga inför fortsatta studier i större omfattning för elever på ett studieförberedande program. Eleverna på yrkesförberedande program har eventuellt inte lika stor användning av betygen då de kanske i större omfattning börjar arbeta direkt efter gymnasiet jämfört med elever på studieförberedande program.

En trolig förklaring till varför flickor oftare upplever höga prestationskrav än pojkar vid olika moment i idrottsundervisningen, torde vara att flickor och pojkar faktiskt har olika fysiska förutsättningar i gymnasieåldern.⁷⁵ Flickors fysiska prestationsförmåga är lägre än pojkarnas. Flickor kanske jämför sig med pojkar i skolan, vilket eventuellt gör att de oftare upplever höga prestationskrav vid olika moment i idrottsundervisningen. Vänder man på det så kan man fråga sig om det inte borde vara tvärtom, d.v.s. att pojkar oftare borde uppleva höga prestationskrav då de är fysiskt starkare än flickor i samma ålder.⁷⁶ Pojkarna borde då känna press, att de ”måste” vara fysiskt starkare än flickorna. Så visar inte resultatet från denna studie. Kanske de ”sämre” pojkarna smälte in mer bland flickorna, medan de ”sämre” flickorna blev synliga för alla.

I den här studien var det vanligast att eleverna på gymnasiet hade gemensam idrott. I studien framkom inga markanta skillnader mellan pojkar och flickors upplevelse av prestationskrav vid gemensam och könsuppdelad undervisning. Det visade sig dock att 11 % av de undersökta eleverna

---

⁷⁵ Ekblom, Ekblom, Oddsson, s. 31.

⁷⁶ Forsberg, Seger, s. 12.

hade erfarenhet av könsuppdelad undervisning. Om skolorna/eleverna har möjlighet till både gemensam och könsuppdelad idrottsundervisning kan det minska ned på skillnaderna mellan pojkar och flickors upplevda prestationskrav i idrotten och hälsan i skolan. Då det är möjligt att ha både gemensam- och könsuppdelad idrottsundervisning får eleverna större möjligheter att visa sina kunskaper och färdigheter på olika sätt

3.2 Prestation i skolan

I den gällande läroplanen Lpf 94 tonas det ned på tävlingsverksamheten jämfört med i tidigare läroplaner.⁷⁷ I den här studien finns resultat som talar om dagens gymnasieelevers upplevelse av höga prestationskrav, trots att skolorna skall ha tonat ned på tävlingsverksamheten i skolan. Det finns inte så mycket tidigare forskning om hur elever upplevde prestationskrav när Lgy 70⁷⁸ och Lgr 80⁷⁹ var aktuella. Därför går det inte att jämföra dagens gymnasieelevers upplevelser av höga prestationskrav med gymnasieelever som hade andra läroplaner än den som är aktuell idag. Resultaten från denna enkätstudie visar att gymnasieelever upplever höga prestationskrav i ämnet idrott och hälsa idag. Det gäller både flickor och pojkar. Över 50 % av alla undersökta elever upplevde höga prestationskrav i samband med ett flertal olika moment i idrottsundervisningen. Flickor kände oftare än pojkarna höga prestationskrav i samband med idrott och hälsa i skolan.

Prestationskrav anser författarna är en subjektiv upplevelse som kan upplevas som något positivt eller negativt. En möjlig förklaring till elevernas skilda uppfattningar kring prestationskrav kan ha med elevernas olika habitus att göra. Hur och var eleverna är uppvuxna kan ha betydelse för hur de upplever prestationskrav. Har elever föräldrar som är högt utbildade så kanske eleverna känner en press att de måste lyckas, vare sig det är eleverna själva eller föräldrarna som skapar pressen. Möjligen kan det vara tvärtom då eleverna kommer från en familj där ingen är utbildad. Eventuellt sätter familjen då allt sitt hopp till att sitt barn ska lyckas. Mer om detta under rubriken fortsatt forskning.

Författarna anser att det inte går att undvika höga prestationskrav eftersom det är en subjektiv upplevelse. Däremot kan idrottslärare och andra verksamma inom idrott försöka hjälpa varje elev med just deras inställning till idrott och hälsa. Att få elever att tycka om att ”röra på sig”, antingen med eller utan upplevda prestationskrav är viktigt. En lösning på problemet med att få eleverna att ”röra på sig” är att individualisera idrotten så mycket som möjligt i skolan. Det kan dock vara svårt

---

⁷⁷ Zederin, s. 4.

⁷⁸ Skolöverstyrelsen, 1993.

⁷⁹ Skolöverstyrelsen, 1980.

att genomföra en individualisering i skolan eftersom idrottstimarna har skurits ned och för lite resurser går till idrott och hälsa.⁸⁰

Det var fler flickor än pojkar i enkätundersökningen som upplevde höga prestationskrav när de ville utföra en övning korrekt. Totalt sett var det 663 elever av 1013 elever som deltog i undersökningen som ibland eller ofta upplevde höga prestationskrav i samband med att de ville utföra en övning korrekt. En faktor som kan ha påverkat att flickor oftare upplevde höga prestationskrav då de vill utföra en övning korrekt kan ha varit att kamraterna och/eller lärarna iakttog eleverna. Köbildning är en annan faktor som kan ha påverkat resultatet av upplevelse av höga prestationskrav då elever ville utföra en övning korrekt.

Peter Hassmén m.fl. anser att prestationsbaserad självkänsla har ett samband med en persons perfektionismmönster.⁸¹ Så mycket som 65 % av 1013 undersökta elever kände höga prestationskrav då de ville utföra en övning korrekt. Man kan då fråga sig om det är eleverna själva som skapar höga prestationskrav i samband med olika moment i idrottsundervisningen i skolan. En elev från enkätundersökningen skrev:

”Alla förväntningar står jag själv för, det är jag som pressar mig själv.”

Christian Carlsson skriver att prestationsbaserad självkänsla är hur personer strävar efter framgång och upplevelsen av att vara kompetent, samt att bli uppskattad och accepterad av andra. Den prestationsbaserade självkänslan påverkas av olika faktorer i olika situationer.⁸² Författarna till den här studien anser att den subjektiva upplevelsen av prestationskrav delvis skapas själv, samt i umgänget tillsammans med andra. Författarna tror att den totala upplevelsen av prestationskrav påverkas av elevens egna krav och dess habitus, självförtroende, gruppen, läraren och dess inställning, trygghet, uppmuntran, klasskamrater, situationen, uttittande moment, material, miljö samt omgivningens åsikter och bemötande.

Författarna anser att det är betungande att en så stor del som 58 % av de undersökta eleverna upplevde höga prestationskrav då idrottsläraren iakttog dem på lektionerna. Elevernas upplevelse av höga prestationskrav då läraren iakttog dem på lektionerna kan kanske kopplas ihop med att läraren också sätter betyg på eleverna. Tanken är att eleverna ska känna en trygghet tillsammans med sin lärare och inse att läraren är där för att hjälpa och inte stjälpa. De undersökta eleverna hade olika

---

⁸⁰ Annerstedt, Patriksson, s. 15.

⁸¹ Hassmén, Hassmén, Fallby, s. 8.

⁸² Carlsson, s. 33.

mycket idrott på schemat vilket kan ha gjort att de skapat olika relationer till sina lärare. Eventuellt kände sig elever tryggare då de haft samma lärare under en längre tid. Om klassen har fått längre tid tillsammans har kanske eleverna också fått större möjlighet att skapa bra relationer till varandra och därmed en bra undervisningsmiljö.

Det var 608 elever av totalt 1013 elever som ibland eller ofta upplevde höga prestationskrav vid betygsättning. Författarna till studien tycker att idrottslärare borde försöka minska på elevernas upplevda prestationskrav vid betygsättning och då läraren iakttar eleverna på lektionerna.

Idrottslärarna kan försöka minska på elevernas höga prestationskrav genom att vara tydlig med vad som bedöms på idrottslektionerna och förmedla vilka mål ämnet idrott och hälsa strävar mot. Eventuellt bidrar det till mer trygghet.

Författarna till studien anser att idrotten i skolan främst är till för elever som inte tycker om idrott och/eller inte idrottar på fritiden. Det är ungdomar som inte tycker om idrott som främst behöver hitta ett intresse i någon idrottslig verksamhet, då det är viktigt för dessa elevers framtida hälsa. Studien fokuserar på elever som ofta eller ibland upplever höga prestationskrav. Författarna förmodar att det är elever som upplever negativa prestationskrav på idrottslektionerna som väljer att avstå från idrottslig verksamhet i vuxen ålder.

3.3 Könsuppdelad- och gemensam idrottsundervisning

Eftersom elever upplever höga prestationskrav i idrott och hälsa kan man diskutera vad som görs i skolan för att minska på de höga prestationskraven. Två tidigare studier tar upp exempel på hur man kan minska de höga prestationskraven och få med omotiverade elever på idrottslektionerna. Den ena studien skriver om att avdramatisera prestationsidrotten och att individualisera undervisningen så mycket som möjligt.⁸³ Den andra studien nämner att det kan vara bra att minska de uttittande momenten i undervisningen.⁸⁴ Ytterligare en lösning för att tillgodose alla elevers behov kan vara att försöka ha både gemensam och könsuppdelad idrottsundervisning i skolan. Klassen/gruppen kan och/eller bör delas upp vid vissa lektionstillfällen.

Det var fler gymnasieelever som kände höga prestationskrav vid gemensam idrottsundervisning än vid könsuppdelad idrottsundervisning. Pojkarnas enkätsvar visade att de oftare upplevde höga prestationskrav vid könsuppdelad idrottsundervisning jämfört med vid gemensam undervisning. Anledningen till att fler pojkar upplevde höga prestationskrav vid könsuppdelad undervisning kan

---

⁸³ Bogren, Samuelson, s. 24.

⁸⁴ Ernberg, Mononen, s. 6.

bero på att den fysiska prestationsförmågan skiljer sig inom samma åldersgrupp.⁸⁵ De ”svagare” pojkarna kanske inte syntes lika mycket vid gemensam idrottsundervisning som vid könsuppdelad undervisning, vilket kan vara en av förklaringarna till varför pojkarna oftare upplevde höga prestationskrav vid könsuppdelad undervisning jämfört med vid gemensam idrottsundervisning.

Flickorna i enkätstudien upplevde istället oftare höga prestationskrav vid gemensam idrottsundervisning jämfört med vid könsuppdelad undervisning. En möjlig förklaring till att fler flickor än pojkar upplevde höga prestationskrav vid gemensam idrottsundervisning kan vara att flickorna kanske inte känner sig säkra då pojkarna är med. Flickorna kanske inte heller får det utrymme som de behöver för att känna sig sedda. I Forsbergs forskning beskrivs det att flickor föredrar könsuppdelad undervisning då flickorna visar mer säkerhet och aktivitet när de har könsuppdelad undervisning.⁸⁶

Författarna till den här studien tror att det kan vara en nackdel att ha könsuppdelad undervisning om man inte funderar över syftet med det. Det bästa alternativet tror författarna är att blanda könsuppdelad- och gemensam undervisning i idrott och hälsa. Olika gruppkonstellationer borde ge olika beteenden och uppfattningar hos både elever och lärare. Författarna till studien tror att det är bra om idrottslärare försöker hjälpa elever att bryta genusordningen⁸⁷ som råder. Forskning visar att det finns skillnader mellan könen, t.ex. är kvinnor mer kommunikativa och relaterande medan män är mer fysiskt aktiva, oberoende och dominanta.⁸⁸ Är det alltid rätt att behandla pojkar och flickor lika när forskning styrker att de är olika? Författarna tror att det är bra med könsuppdelad undervisning om syftet är att minska ned på skillnader mellan könen.

Resultatet från denna studie visar inga markanta skillnader mellan hur pojkar och flickor upplever höga prestationskrav vid gemensam respektive könsuppdelad idrottsundervisning. Däremot upplever gymnasieelever mer sällan höga prestationskrav vid könsuppdelad undervisning jämfört med vid gemensam idrottsundervisning. Författarna tror det är bäst både för både elever och lärare om det hålls både gemensam och könsuppdelad idrottsundervisning på gymnasiet. Med båda undervisningsformerna torde elevernas upplevda orättvisor under idrottslektionerna minska då eleverna får möjlighet att visa sina kunskaper och färdigheter på olika sätt. Samtidigt tycker författarna det är viktigt att eleverna lär sig förstå olikheter. Inom idrotten är det också bra om elever lär sig ta tillvara på olikheter genom samarbete av olika slag.

---

⁸⁵ Forsberg, Seger, s. 12.

⁸⁶ Forsberg, s. 33.

⁸⁷ Gothlin, s. 6.

⁸⁸ Robert, Uvnäs Moberg, s. 31.

3.4 Examinationsformer och betyg

Oron ändras med olika examinationsformer i fysisk aktivitet i skolan har bevisats genom en studie gjord i Kina.⁸⁹ Resultatet från författarnas studie visar att över 50 % av alla elever upplevde höga prestationskrav ibland eller ofta i samband med olika examinationsformer som t.ex. teoretiska- och/eller praktiska prov. Efter enkätens genomförande ser författarna på enkätfrågorna om praktiska- och muntliga prov med viss osäkerhet. Osäkerheten framkom eftersom flera klasser inte hade praktiska- eller muntliga prov i idrott och hälsa. De flesta eleverna valde att svara på dessa frågor i alla fall. Resultatet i dessa delfrågor kan därför ge en något missvisande bild.

För att minska ner på elevernas upplevelse av höga prestationskrav vid olika examinationsformer tror författarna att idrottslärare bör reflektera över vad för slags prov de utsätter sina elever för. Författarna till studien förespråkar återkoppling efter olika moment i idrottsundervisningen. Ibland kan återkopplingen vara att eleverna själva reflekterar över moment från undervisningen, vid andra tillfällen kanske eleverna kan få ”läxor” att ta reda på saker inför kommande lektioner. Att hålla prov vid endast ett tillfälle då eleverna lär sig utefter ”korvstoppningsmetoden” tror författarna inte är att föredra. Istället tror författarna att eleverna lär sig mer om de får reflektera över provfrågor tillsammans med kompisar eller i en lugn hemma miljö. Författarna förespråkar det livslånga lärandet istället för kunskap som lärs in för stunden.

I Skolverkets studie redovisas det att pojkar får bättre betyg i idrott och hälsa än vad flickor får. I denna enkätstudie har författarna kommit fram till liknande resultat, fler pojkar än flickor fick högre betyg i idrott och hälsa. De vanligaste momenten i idrottsundervisningen är de moment som är populärast bland pojkar,⁹⁰ vilket kan vara en delförklaring till varför pojkar får högre betyg än flickor i idrott och hälsa. I samma rapport från Skolverket skrivs det att flickor mindre ofta än pojkar får visa vad de kan på idrottslektionerna.⁹¹ En flicka från denna enkätundersökning skrev:

”Många gånger får man inte riktigt chansen att visa allt man kan.”

Vidare beskrivs det i en rapport att fler pojkar än flickor anser att lärare sätter rättvisa betyg.⁹² En möjlig förklaring till varför färre flickor än pojkar ansåg att deras betyg ej överensstämde med vad de presterade på lektionen kan vara att flickorna inte fick samma möjlighet som pojkarna att visa vad de kan på idrottslektionerna. Flickornas populäraste aktiviteter hålls inte i samma omfattning

---

⁸⁹ Sportdiskus, Xu J, Su B, s. 1.

⁹⁰ Skolverket, Tiderman, 2003-02-24 (2005-01-26) s. 21.

⁹¹ Ibid., s. 21.

⁹² Skolverket, 2004, s.116.

som pojkarnas populäraste aktiviteter på idrottslektionerna.⁹³ Författarna till studien tycker att idrotten i skolan bör vara till för alla elever. Alla elever borde få lika möjligheter att visa vad de kan. För att tillfredsställa så många elever som möjligt på idrottslektionerna kan det vara bra att ha ett varierat lektionsinnehåll.

En studie av Inga Wernersson visar på motsägande resultat gentemot författarnas studie och Skolverkets studie ovan. Flickor bedöms mer positivt än pojkar enligt Inga Wernersson.⁹⁴ Wernersson skriver inte specifikt om idrott och hälsa utan hon skriver om alla skolans ämnen. Pojkarna missgynnas för att de är mer svårdisciplinerade, självständiga och ifrågasättande.⁹⁵ Det är möjligt att pojkarna kanske drar nytta av sina personlighetsdrag inom idrotten och hälsan. Om så är fallet kan det vara en förklaring till olika resultat i dessa studier.

3.5 Tävling

62 % av alla undersökta elever upplevde höga prestationskrav vid tävlingsmoment i idrottsundervisningen i skolan. Skolöverstyrelsen har kommit fram till att jämförelser mellan prestationer och vilka som lyckas respektive misslyckas påverkar deltagandet vid tävling.⁹⁶ Författarna till denna studie tror att jämförelser mellan prestationer också påverkar upplevelsen av höga prestationskrav i idrott. Skribenterna tycker att det är viktigt att idrottslärare funderar på vad de sänder ut för signaler till sina elever. Tävling i skolan bör ha en stor betoning på lek, där det inte skall spela någon roll vem som vinner eller presterar bäst. Idrottsläraren bör ha ett syfte då tävling hålls på lektionerna.

Syftet med idrotten i skolan idag, anser författarna är att skapa ett bestående intresse för fysisk aktivitet hos så många elever som möjligt. Det innebär att alla elever måste kunna delta under goda förhållanden. För att skapa goda förhållanden tror författarna att det är viktigt att fler idrottslärare betonar hälsoaspekter under idrottslektionerna istället för att överföra det som redan finns i föreningsidrotten till skolan. Som lärare behöver man vara väl insatt i vilket budskap man förmedlar till sina elever.

Intressant är att denna studie visar på att elever med kvinnliga idrottslärare oftare upplever höga prestationskrav i samband med tävlingsmoment, jämfört med elever med manliga idrottslärare.

---

⁹³ Skolverket, Tiderman, 2003-02-24, (2005-01-26) s. 21.

⁹⁴ Wernersson, 1991, s. 37.

⁹⁵ Ibid., s. 37.

⁹⁶ Skolöverstyrelsen, 1979, s. 12-14.

Det skulle vara intressant att ta reda på vad skillnaden beror på, via observationsstudier på lektionerna eller via intervjustudier med de berörda lärarna. Mer om detta under fortsatt forskning.

Lars Magnus Engström m.fl. skriver om hur idrottens ideal påverkar oss som individer. Svaga och lågpresterande framstår som ointressanta och misslyckade.⁹⁷ Det är av största vikt att idrottslärare och andra verksamma inom idrotten motverkar dessa ideal om eleverna i gymnasieskolan skall känna mindre prestationskrav i samband med tävlingsmoment i skolan. Ingen kan bli duktig utan att öva eller träna, alla måste någon gång vara nybörjare. Skapas ideal som kan innebära misslyckande för eleverna i skolan, ligger elevernas största fokus på att klara av prestationen istället för att ta till vara på upplevelsen av prestationen. Det är inom detta område som idrottslärare och ledare kan påverka barn och ungdomar till att få en positiv bild av idrott som kan leda till ett bestående intresse för fysisk aktivitet.

3.6 Manliga och kvinnliga lärare

Författarna till studien tycker att det är häpnadsväckande att 66 % av eleverna med kvinnlig idrottslärare och 59 % av eleverna med manlig idrottslärare kände höga prestationskrav från läraren. Intressant är att man kan läsa i en tidigare studie att pojkar i större utsträckning än flickor tycker att kvinnliga ledare/tränare ställer lägre krav på prestation än manliga ledare/tränare.⁹⁸ I en studie gjord av Skolverket skriver man att manliga idrottslärare tycker att det är viktigare än kvinnliga idrottslärare att eleverna lär sig konkurrera med varann.⁹⁹ Därtill skriver Lena Wennberg bl.a. att män förknippar livet med tävling och att kvinnor hellre vill ha samhörighet och delaktighet.¹⁰⁰ Om män i högre grad än kvinnor förknippar livet med tävling borde fler elever uppleva höga prestationskrav från manliga lärare. Resultatet från denna enkätundersökning skiljer sig från tidigare studier. Eleverna (både pojkar och flickor) i denna studie med kvinnlig idrottslärare upplevde oftare höga prestationskrav än elever med manlig idrottslärare.

Forskning visar att idrottsläraren påverkar elevernas inläring medvetet eller omedvetet genom sina värderingar.¹⁰¹ Det finns tre faktorer som påverkar en lärarstil: lärarens personlighet, elevernas kunskap/förutsättningar och situationen som lärare och elever befinner sig i.¹⁰² Dessa faktorer tror författarna också kan påverka elevernas upplevelse av höga prestationskrav på idrottslektionerna. Ofta har idrottslärare stor erfarenhet av idrott sedan barnsben. Ofta är det en stor tillgång att ha en

---

⁹⁷ Engström, Redelius, s. 283-284.

⁹⁸ Karlsson, s. 47.

⁹⁹ Skolverket, Tiderman, 2003-02-24, (2005-01-26) s. 17.

¹⁰⁰ Wennberg, s. 20 ff.

¹⁰¹ Patriksson, s. 59.

¹⁰² Karlsson, Wallberg, s. 14.

idrottslig bakgrund då man arbetar som idrottslärare. Däremot bör idrottslärare vara medvetna om att deras inställning till idrott påverkar eleverna. Om idrottslärare har en bakgrund som elitaktiv bör de ha i åtanke att det är i skolan de arbetar, och att inte alla elever tycker om att idrotta. Som idrottslärare bör man ta reda på varför vissa elever inte tycker om att idrotta och försöka hitta alternativa vägar för att nå fram till barnen och ungdomarna som inte tycker om idrott. Ett sätt att undvika lärare som inte är lämpliga i skolan är att ha en intervjubaserad intagning till lärarutbildningar i idrott och hälsa.

Författarna till den här studien tror att det är viktigt att idrottslärare tydliggör målen med idrotten och hälsan i skolan. Studien visar att det finns en skillnad i hur elever upplever sin idrottslärare. Om idrottsläraren t.ex. antar rollen som en tidigare elitidrottare eller en hälsopedagog kan få betydelse för elevernas upplevelse av höga prestationskrav på idrottslektionerna. Idrottslärarens attityder och värderingar påverkar eleverna.¹⁰³ Goffman uttrycker sig så här:

”När vi presenterar oss själva och vårt agerande inför andra människor försöker vi därför kontrollera och styra den information vi överför och som ligger till grund för de andras intryck av oss.”¹⁰⁴

Vid tävlingsmoment, praktiska prov, muntliga prov och vid betygsättning upplevde fler elever höga prestationskrav om de hade en kvinnlig idrottslärare jämfört med om eleverna hade en manlig idrottslärare. Skillnaden i elevernas upplevelse av höga prestationskrav beroendes på om de hade manlig eller kvinnlig idrottslärare var dock aldrig mer än 5 % i dessa moment. Det enda momentet där elever med manlig idrottslärare upplevde höga prestationskrav oftare än elever med kvinnlig idrottslärare var vid teoretiska prov. Skillnaden i elevernas upplevelse av höga prestationskrav beroendes på om de hade manlig eller kvinnlig idrottslärare uppgick till 7 % vid teoretiska prov. Det var alltså ingen större skillnad i upplevda prestationskrav i samband med olika moment i undervisningen beroendes på om eleverna hade manlig eller kvinnlig idrottslärare. Eventuellt hade resultatet till denna enkätstudie blivit mer givande om eleverna som hade kvinnlig idrottslärare (341 elever) hade varit lika många som de eleverna med manlig idrottslärare (663 elever).

---

¹⁰³ Patriksson, s. 59.

¹⁰⁴ Goffman, s 242.

3.7 Orättvisa

Huruvida elever känner sig orättvist behandlade eller ej tycker författarna har att göra med om eleverna upplever prestationskrav samt om prestationskravet blir i positiv eller negativ bemärkelse. 21 % av alla undersökta gymnasieelever kände sig orättvist behandlade av idrottsläraren under idrottslektionerna.

Skolöverstyrelsen har gjort en undersökning som pekar på att elever som idrottar på fritiden gynnas på idrottslektionerna.¹⁰⁵ Liknande resultat har denna studie kommit fram till. 32 % av de undersökta eleverna ansåg att eleverna blev orättvist behandlade vad gällde bemötande till elever som har olika förutsättningar/förkunskaper. En tredjedel av de undersökta eleverna ansåg också att läraren behandlade elever orättvist, vad gällde bedömning av prestationer.

Patriksson kom fram till i sin undersökning att läraren gav mer uppmärksamhet till duktiga elever.¹⁰⁶ I denna studie kände sig 28 % av gymnasieeleverna orättvist behandlade vad gäller uppmärksamhet, uppmuntran och feedback, och flest av dem var flickor (se bilaga 3). En möjlig förklaring till att pojkar gynnas vad gäller uppmärksamhet, uppmuntran och feedback kan vara att flickor anses vara anpassliga, passiva, osäkra, rädda eller beroende och inte vågar uttrycka sig i samma omfattning som pojkar.¹⁰⁷ Eventuellt bidrar det till en ojämn fördelning av lärarens uppmärksamhet.

Som författarna till denna studie belyst tidigare tror författarna att både pojkar och flickor gynnas av att ha både gemensam och könsuppdelad idrottsundervisning i skolan. Med båda undervisningsformerna torde elevernas upplevda orättvisor under idrottslektionerna minska då eleverna får möjlighet att visa sina kunskaper och färdigheter på olika sätt.

De upplevda orättvisorna borde också minska om idrottslärare i mindre omfattning tog efter aktiviteter som finns att tillgå på fritiden. T.ex. att idrottslärarna undervisar i bollspel i stället för regelrätt fotboll eller basket o.s.v. Kanske är det bra om elever får möta mer upplevelsebaserat lärande på idrotten. T.ex. skapa egna lekar, finna egna motions-/konditionsformer, skriva och genomföra egna träningsplaneringar. För lektionsupplägg och planering finns inga gränser. Författarna till studien tror det kan vara bra att bryta mönster som skapats i föreningslivet och i stället hålla lektioner som alla elever kan dra nytta av. Det är inte "bäst som ska få mest", utan ett bestående intresse för fysisk aktivitet som borde skapas bland gymnasieeleverna.

---

¹⁰⁵ Skolöverstyrelsen, 1979, s. 21.

¹⁰⁶ Patriksson, s. 53.

¹⁰⁷ Wernersson, 1988, s. 24-27.

Män och kvinnor fostras till att vara olika¹⁰⁸ men pojkar och flickor ska delta på idrottslektionerna på lika villkor. C:a 21 % av de undersökta eleverna tyckte att idrottsläraren behandlade eleverna orättvist vad gällde könstillhörighet. Det tolkar författarna som en ganska hög siffra. Eventuellt tar dagens lärare redan hänsyn till pojkars och flickors olikheter, men författarna till studien tror att det går att göra mer i skolvärlden för att förebygga upplevda orättvisor. Förutom det som nämnts tidigare så tror författarna att regelbundna utvärderingar av idrottslektionerna med uppföljning tillsammans med eleverna ger goda möjligheter till förbättringar på olika områden.

Författarna hoppas att studien kommer bli ett bra underlag för fortsatt diskussion hur prestationskrav under idrottslektionerna påverkar elever. Skribenterna hoppas även att studien väcker nya tankar och leder till fortsatt forskning. Uppsatsen kan generera i att lärare och lärarstudier får nya idéer om hur idrottsundervisningen kan bedrivas för att skapa motivation och ett bestående intresse för fysisk aktivitet.

3.8 Slutsats

Titeln till denna studie är: Uppleva eller leva upp till? Titeln syftar till om eleverna får en upplevelse av olika aktiviteter på idrottslektionerna i skolan, eller om eleverna tycker att de måste leva upp till olika krav. Krav som skapas av eleverna själva, lärare, föräldrar, miljö och/eller samhälle. Studien visar resultat på att elever upplevde höga prestationskrav vid olika moment i idrottsundervisningen, flickorna upplevde oftare höga prestationskrav jämfört med pojkarna. Utöver det upplevde många elever höga prestationskrav från idrottsläraren. Dessutom kände sig många elever orättvist behandlade av idrottsläraren. Att uppleva höga prestationskrav behöver inte innebära att elever känner krav på idrottslektionerna, det kan även innebära en positiv upplevelse. Upplevelsen av prestationskrav anser författarna är en subjektiv upplevelse. Enligt resultat från den här studien upplever många gymnasieelever höga prestationskrav på idrottslektionerna. Författarna ställer sig därmed tveksamma till att idrottslärare följer idrottsämnetts karaktär med ett grundläggande hälsoperspektiv i skolan.¹⁰⁹ Elever upplever både negativa och positiva känslor i samband med höga prestationskrav på idrottslektionerna, anser författarna. Skribenterna tror dock det är vanligare att elever upplever negativa känslor i samband med höga prestationskrav. Om elever upplever negativa känslor i samband med höga prestationskrav i idrottsundervisningen krävs åtgärder i dagens skola.

---

¹⁰⁸ Eriksson, Fahlström, s. 5.

¹⁰⁹ Skolverket, (2005-04-29).

Exempel på åtgärder som kan minska ned på elevers negativa upplevelse av höga prestationskrav i idrott och hälsa är:

- Ha intervjubaserad antagning till lärarutbildningarna.
- Vara väl medveten om sin roll som lärare och förebild, samt fundera över vilka signaler man ger eleverna med sina värderingar och beteenden.
- Vara tydlig med vad som bedöms på idrottslektionerna och förmedla vilka mål idrott och hälsa i skolan strävar mot.
- Individualisera undervisningen så mycket som möjligt och ge positiv feedback till eleverna.
- Hålla både könsuppdelad och gemensam idrottsundervisning så elever får visa sina kunskaper och färdigheter på olika sätt.
- Ha varierat lektionsinnehåll och inte överföra föreningsbedriven idrott till skolan.
- Undvika uttittande moment i undervisningen.
- Tävling i skolan bör vara lekbetonad.
- Livslångt lärande framför kunskap som lärs in för stunden.

Hur eleverna känner när de upplever höga prestationskrav går att studera vidare i, samt om upplevelsen är i positiv eller negativ bemärkelse. Denna studie har gett en fingervisning om elevers negativa upplevelse av höga prestationskrav på idrottslektionerna, men mer forskning kan ge ett tydligare svar om eleverna känner en upplevelse på idrottslektionerna eller om eleverna ”måste” leva upp till olika krav.

3.9 Förslag till fortsatt forskning

Mot bakgrund till det författarna har diskuterat vore det intressant att göra en enkätstudie eller intervjua idrottslärarna angående prestationskrav, alternativt göra en observationsstudie på idrottslektionerna på gymnasiet. Resultaten skulle sedan kunna jämföras med denna studie.

Fortsatt forskning skulle också kunna vara att studera samma material men att fokusera på samband mellan olika enkätsvar. T.ex. samband mellan stress och höga prestationskrav vid olika moment i idrottsundervisningen. Eller finns det samband mellan personer som upplever tävling som ett högt prestationskrav och elever som känner sig rädda, dåliga, oroliga och utanför? Eller är det tvärtom, de duktiga och motiverade eleverna som upplever högst prestationskrav?

Enkätsvaren från denna studie skulle kunna delas in efter vilket betyg eleverna har. Sedan kan det vara av intresse att undersöka om det är eleverna med höga betyg som upplever höga prestationskrav eller om det är eleverna med lägre betyg.

Det skulle också vara intressant att upprepa undersökningen med andra gymnasieelever eller grundskoleelever från andra delar av landet. Resultaten skulle kanske bli annorlunda om man undersökte andra delar av landet. En studie med geografisk inriktning skulle då bli aktuell.

Hur och var eleverna är uppvuxna kan ha betydelse för hur elever upplever prestationskrav. Påverkar t.ex. uppväxtförhållanden hur man upplever prestationskrav? Fortsatt forskning skulle kunna vara en enkätundersökning som fokuserar på familj, uppfostran, och upplevda prestationskrav.

Föräldrarnas utbildning kan också påverka hur elever upplever prestationskrav. Skiljer sig upplevelsen av prestationskrav beroende på vilken socialgrupp i samhället elever respektive föräldrar tillhör? Liknande enkät fast med anknytning till socialgrupp i samhället skulle då bli aktuell.

Vilka elever är det som upplever höga prestationskrav i idrotten? Är det elever som redan idrottar på fritiden eller är det elever som inte har någon idrottslig bakgrund? En studie över elevers fritidssysselsättning kopplat till höga prestationskrav kan också vara intressant.

Slutligen skulle det vara intressant att göra en liknande studie till denna, om kanske tio år, när det har kommit nya styrdokument m.m. som kan påverka eleverna och lärarna.

4 Källförteckning

4.1 Skriftliga källor

- Annerstedt Claes, Patriksson Göran, *Årsrapport från projektet ”gymnasieskolans idrottsundervisning”*, Centrum för idrottsforskning, Forskningsrapporter nr 21 (Stockholm: 1998)
- Bengtström Agneta, *Idrottsdidaktisk reflektion*, Claes Annerstedt (Varberg: Multicare Förlag AB 1995)
- Bogren Ingrid, Samuelson Jessica, *Motivationsproblemet i ämnet idrott och hälsa* (Göteborg: Göteborgs universitet, c-uppsats, 1995)
- Brunnberg Hans, *Erfarenheter av skolgymnastiken. På vilket sätt påverkas elevers intresse, självvärdering och kamratskap av gymnastikundervisning i klasser med påtagligt tävlingsklimat?* (Stockholm: Skolöverstyrelsen, 1979)
- Carlsson Christian, *Självförtroendets 4 byggstenar, Idrott & Kunskap - Forskning och utveckling inom idrotten* (Stockholm: 2005: 1, Årgång 1)
- Ekblom Björn, Ekblom Örjan, Oddsson Kristjan, *Skolprojektet 2001- Barns fysiska prestationsförmåga, Svensk Idrottsforskning* (Stockholm: 2002:3, Årgång 11)
- Engström Lars Magnus, Redelius Karin, *Pedagogiska perspektiv på idrott* (Stockholm: HLS Förlag, 2002)
- Engström Lars Magnus, *Fysisk aktivitet under ungdomsåren* (Stockholm, Liber Tryck, 1975)
- Eriksson Thomas, Fahlström Per-Göran, *Tonårsflickors inställning till idrott* (Umeå: Umeå Universitet, Specialarbete för C1, 1982)
- Ernberg Ylva, Mononen Lenita, *Hur skiljer sig förhållningssättet hos olika lärare i idrott och hälsa vad gäller prestation?* (Stockholm: Idrottshögskolan, Lärarutbildningen B-uppsats, 2004)
- Forsberg Artur, Seger Jan, *LIV-90 Svenska folkets fysiska prestationsförmåga, Svensk Idrottsforskning* (Stockholm: 1993:2 volym 3)
- Forsberg Ulla, *Jämställdhetspedagogik* (Stockholm: Liber förlag, 1998)
- Goffman Erving, *Jaget och maskerna. En studie i vardagslivets dramatik* (Stockholm: Bokförlaget Prisma, 1988)
- Gothlin Eva, *Kön eller genus?* (Göteborg: Nationella sekretariatet för genusforskning, 1999)

- Hassmén Peter, Hassmén Nathalie, Fallby Johan, *Person – situation – idrottsprestation*, Centrum för idrottsforskning, Forskningsrapporter nr 26 (Stockholm: Idrott och forskning samt Riksidrottsförbundet, 2004)
- Karlsson Ann-Cathrin, *Tonåringar och idrott* (Umeå: Umeå Universitet, 1983)
- Karlsson Magnus, Wallberg Magnus, *Lärarstil och elevinflytande i idrott & hälsagymnasieelevers uppfattningar* (Umeå: Umeå universitet, Examensarbete 16:1998)
- Larsson Håkan, Redelius Karin, Några pedagogiska utmaningar i relation till ämnet idrott och hälsa, *Mellan nytta och nöje* (Stockholm: Idrottshögskolan, 2004)
- Patriksson Göran, *Idrottsledare och gymnastiklärare* (Göteborg: Göteborgs Universitet, institutionen för praktisk pedagogik, 1984)
- Robert Rigmor, Uvnäs Moberg Kerstin, *Hon & Han - Födda olika* (Halmstad: Brombergs förlag; 1994)
- Skolverket, *Attityder till skolan 2003* (Stockholm: Fritzes kundservice, 2004)
- Skolöverstyrelsen, *Läroplan för gymnasieskolan* (Stockholm: Liber utbildningsFörlag, 1993)
- Skolöverstyrelsen, *Läroplan för grundskolan* (Stockholm: Liber utbildningsFörlaget, 1980)
- Skolöverstyrelsen, *Erfarenheter av skolgymnastiken –Tävlingsformers inverkan på inläring och intresse i gymnastiken* (Stockholm: Skolöverstyrelsen, 1979)
- Sportdiskus, Xu J, Su B, Journal of Xián Institute of Physical Education (Shaanxi), *The comperative analysis on the students´anxious state and the influence degree caused by different examination ways*, 1999:16 (Endast abstract på engelska, övrig text finns endast på kinesiska.)
- Stukát Staffan, *Statistikens grunder* (Lund: Studentlitteratur, 1993)
- Ternström Jenny, *Har LPO 94 förändrat elevernas inställning till idrottslektionerna och hur ska idrottsläraren nå de uppsatta målen?* (Stockholm: Idrottshögskolan, Examensarbete, 45:2001)
- Trost Jan, *Enkätboken* (Lund: Studentlitteratur, 1994)
- Utbildningsdepartementet, *1994 års läroplan för de Frivilliga Skolformerna, Lpf 94* (Stockholm: Fritzes kundtjänst, 1994)
- Wennberg Lena, *Upptäck hela resursen!* (Stockholm: Wahlström & Widstrand, 1997)
- Wernersson Inga, *Könsskillnader i gymnasieskolan* (Stockholm: Skolöverstyrelsen, 1991)
- Wernersson Inga, *Olika kön samma skola?* (Stockholm: Skolöverstyrelsen, 1988)
- Wikström Linda, *Idrott är inte första prioritet* (Stockholm: Idrottshögskolan, Examensarbete, 86: 2002)

- Zederin Anders, *Fysisk kapacitet hos gymnasieelever* (Göteborg: Göteborgs universitet, idrottspedagogiska rapporter 58:2000)

4.2 Elektroniska källor

- Google, <<http://www.google.se>> (2005-02-08)
- Nationalencyklopedien, <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O271738&i_word=or%e4ttvisa> (2005-04-15)
- Nationalencyklopedien, <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O374193&i_word=T%e4vling> (2005-04-01)
- Nationalencyklopedien, <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=181336&i_word=genus> (2005-04-01)
- Nationalencyklopedien, <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O224158&i_word=k%f6n> (2005-04-01)
- Nationalencyklopedien, <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=208127&i_word=H%e4lsa> (2005-04-01)
- Nationalencyklopedien, <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=0285487&i_word=prestation> (2004-11-11)
- Riksidrottsförbundet (Stockholm, riksidrottsforbundet@rf.se), *Idrott kön och genus - en kunskapsöversikt*, Feb 2003, <<http://www.rf.se/files/{F6298281-C394-414F-BA8C-E48B6D29C97C}.pdf>>, (2005-01-25)
- Skolverket, <<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0405&infotyp=8&skolform=21&id=IDH&extraId=>>> (2005-04-29)
- Skolverket, Uppdaterad: 2004-09-01 <http://www.skolverket.se/fakta/statistik/sos/sos042/filer/Tab6_3a.xls> (2005-03-31)
- Skolverket, <http://www3.skolverket.se/ki03/lista_skoladress.aspx?skolform=21&huvudmannatyp=1&an=01&kommun=&skola_namn=&geoskolform=21> (2005-02-09)
- Skolverket, Tiderman Sonja, sonja.tiderman@skolverket.se, *Skolämnet idrott och hälsa i Sveriges skolor - en utvärdering av läget hösten 2002*, Rapport Dnr: 75- 2001-04045, 2003-

02-24, <<http://www.2.skolverket.se/BASIS/skolbok/webtext/trycksak/DDD/1118.pdf>>,
(2005-01-26)

2005-02-24

Information till enkät om elevers upplevelse av prestationskrav

Vi är två studenter som läser fjärde året på Idrottshögskolan i Stockholm. Vi ska i vår c-uppsats göra en enkätundersökning bland gymnasieelever i Stockholms län om hur elever upplever prestationskrav på idrottslektionerna.

Undersökningen genomförs för att vi som blivande idrottslärare tycker det är viktigt att få en inblick i hur elever upplever prestationsmoment i idrottsundervisningen. Med enkätens hjälp får vi tips och idéer om hur vi i framtiden kan undvika situationer som eventuellt bidrar till oro och stress bland eleverna.

Er skola har blivit slumpmässigt utvald att delta i vår undersökning. Det är elever från årskurs 3 i naturvetenskapligt- och samhällsvetenskapligt program som kommer att beröras av enkäten.

På er skola kommer enkäten genomföras den _____. Det är bra om eleverna i årskurs 3 och lärare som undervisar eleverna den dagen har blivit informerade om att vi kommer och avbryter de vanliga lektionerna i c:a 10 minuter. Enkäterna kommer delas ut och samlas in av undersökningsledarna.

Inga enskilda svar från enkäten kommer att kunna utläsas från resultatredovisningen, då enkätsvaren kommer behandlas konfidentiellt. Skolans namn kommer inte att nämnas i undersökningen. Två undersökningsledare kommer att finnas på plats dagen då enkäten besvaras för att kunna svara på eventuella frågor som kan uppstå.

Det är viktigt att eleverna svarar så sanningsenligt som möjligt och om det är flera möjliga svar är det viktigt att eleverna ges tid att fundera över vilket alternativ som bäst överensstämmer med deras uppfattning. Detta för att studien ska bli så tillförlitlig som möjligt.

När c-uppsatsen är klar kommer den att tryckas och offentliggöras. De utvalda skolorna som deltagit i undersökningen kommer då självklart få ett exemplar av den färdiga utgåvan. Förhoppningen är att c-uppsatsen kommer vara till hjälp för idrottslärare och andra verksamma ledare inom idrott.

Tack för er medverkan!

Med vänliga hälsningar: Ylva och Lenita

Ylva Ernberg
Ribbingsv. 8A, 1 tr
192 52 Sollentuna
E-mail: ylva.ernberg@swipnet.se
Tel: 08-756 49 33
Mobil: 073- 616 48 44

Lenita Mononen
Tullingebergsvägen 2b, 2 tr
146 45 Tullinge
E-mail: ihs686@stud.ihs.se
Tel: 08-778 55 38
Mobil: 070-731 41 65

Enkät om prestationskrav i idrott och hälsa

Kryssa i det alternativ som stämmer med din situation.

1. Är du: Kille Tjej
2. Vilket kön har din idrottslärare? Man Kvinna
3. Vilket program läser du på gymnasiet?
 Naturvetenskapligt program Samhällsvetenskapligt program
4. Min undervisning i idrott och hälsa är:
 Gemensam för killar och tjejer Könsuppdelad Gemensam och könsuppdelad
5. Vad var ditt senaste betyg i idrott och hälsa?
 MVG VG G IG Har inget

Nedan följer några påståenden inom området prestation. Kryssa för det alternativ som bäst stämmer överens med din åsikt. (Endast ett kryss per fråga)

6. Jag trivs bra med min idrottslärare:

Instämmer helt Instämmer delvis Instämmer inte Instämmer inte alls

7. Jag tycker mitt betyg i idrott och hälsa överensstämmer med vad jag presterar på idrottslektionerna:

Instämmer helt Instämmer delvis Instämmer inte Instämmer inte alls

8. Jag upplever höga prestationskrav från läraren på idrottslektionerna:

Instämmer helt Instämmer delvis Instämmer inte Instämmer inte alls

9. Jag känner mig orättvist behandlad av idrottsläraren:

Instämmer helt Instämmer delvis Instämmer inte Instämmer inte alls

10. Jag tycker att idrottsläraren behandlar elever orättvist vad gäller:

	Ja	Nej
Uppmärksamhet / uppmuntran / feedback	☐	☐
Bemötande till elever som har olika förutsättningar / förkunskaper	☐	☐
Bedömning av prestationer (t.ex. personlig färdighet)	☐	☐
Könstillhörighet (tjejer/killar)	☐	☐

VÄND!

Nedan följer några frågor om upplevelsen av prestation i samband med idrottslektionerna. Kryssa för det alternativ som bäst stämmer överens med din åsikt. (Ett kryss per rad)

11. Jag känner höga prestationskrav i samband med idrottslektionerna:

	Ofta	Ibland	Sällan	Aldrig
Vid tävlingsmoment (ex. stafett/match)	☐	☐	☐	☐
Vid teoretiska prov	☐	☐	☐	☐
Vid praktiska prov	☐	☐	☐	☐
Vid muntliga prov	☐	☐	☐	☐
Vid köbildning	☐	☐	☐	☐
När läraren iakttar mig	☐	☐	☐	☐
När klasskompisarna iakttar mig	☐	☐	☐	☐
I individuella idrottsgrenar	☐	☐	☐	☐
I lagidrotter	☐	☐	☐	☐
Vid könsuppdelad undervisning	☐	☐	☐	☐
Vid gemensam undervisning för könen	☐	☐	☐	☐
På grund av betygsättning	☐	☐	☐	☐
Då jag vill utföra en övning korrekt	☐	☐	☐	☐

12. När jag upplever höga prestationskrav på idrottslektionerna känner jag mig:

	Ofta	Ibland	Sällan	Aldrig
Orolig	☐	☐	☐	☐
Glad	☐	☐	☐	☐
Fysiskt trött	☐	☐	☐	☐
Stressad	☐	☐	☐	☐
Rädd	☐	☐	☐	☐
Trygg	☐	☐	☐	☐
Utanför	☐	☐	☐	☐
Duktig	☐	☐	☐	☐
Dålig	☐	☐	☐	☐
Uttråkad	☐	☐	☐	☐
Nervös	☐	☐	☐	☐
Motiverad	☐	☐	☐	☐

13. Tror du andra elever undviker vissa idrottsmoment på idrottslektionerna p.g.a. bristande prestationsförmåga?

Ofta   Ibland   Sällan   Aldrig

Övrigt: _____
 _____
 _____

Tack för din medverkan!

Enkät om prestationskrav i idrott och hälsa

Kryssa i det alternativ som stämmer med din situation.

1. Är du:	Kille ☐	Tjej ☐		
	498k	514t		1bf
2. Vilket kön har din idrottslärare?	Man ☐	Kvinna ☐		
	358k 305t	134k 207t		9bf
3. Vilket program läser du på gymnasiet?				
Naturvetenskapligt program ☐		Samhällsvetenskapligt program ☐		
	206k 127t	292k 386t		2bf
4. Min undervisning i idrott och hälsa är:				
Gemensam för killar och tjejer ☐	Könsuppdelad ☐	Gemensam och könsuppdelad ☐		
	443k 453t	4k 3t	47k 57t	6bf
5. Vad var ditt senaste betyg i idrott och hälsa?				
MVG ☐	VG ☐	G ☐	IG ☐	Har inget ☐
280k 196t	167k 219 t	39k 85t	6k 11t	2k 2t 6bf

Nedan följer några påståenden inom området prestation. Kryssa för det alternativ som bäst stämmer överens med din åsikt. (Endast ett kryss per fråga)

6. Jag trivs bra med min idrottslärare:

Instämmer helt ☐	Instämmer delvis ☐	Instämmer inte ☐	Instämmer inte alls ☐	
310k 286t	134k 171t	29k 28t	23k 30 t	2bf

7. Jag tycker mitt betyg i idrott och hälsa överensstämmer med vad jag presterar på idrottslektionerna:

Instämmer helt ☐	Instämmer delvis ☐	Instämmer inte ☐	Instämmer inte alls ☐	
317k 286t	105k 135t	35k 68t	39k 25t	3bf

8. Jag upplever höga prestationskrav från läraren på idrottslektionerna:

Instämmer helt ☐	Instämmer delvis ☐	Instämmer inte ☐	Instämmer inte alls ☐	
61k 79t	247k 247t	155k 147t	32k 38t	7bf

9. Jag känner mig orättvist behandlad av idrottsläraren:

Instämmer helt ☐	Instämmer delvis ☐	Instämmer inte ☐	Instämmer inte alls ☐	
22k 25t	79k 91t	140k 183t	256k 215t	2bf

10. Jag tycker att idrottsläraren behandlar elever orättvist vad gäller:

				Ja	Nej		
Uppmärksamhet	uppmuntran	feedback	120k 162t	☐	☐	375k 347t	9bf
Bemötande till elever som har olika förutsättningar	förkunskaper			☐	☐	365k 312t	11bf
Bedömning av prestationer (t.ex. personlig färdighet)			148k 185t	☐	☐	346k 323t	11bf
Könstillhörighet (tjejer killar)			109k 103t	☐	☐	386k 406t	9bf

Total indelning i kille tjej, av totalt 1013 elever. Antal elever från alla skolor.
Killar = k Tjejer = t Internt bortfall = bf

Bilaga 3

Nedan följer några frågor om upplevelsen av prestation i samband med idrottslektionerna.
Kryssa för det alternativ som bäst stämmer överens med din åsikt. (Ett kryss per rad)

11. Jag känner höga prestationskrav i samband med idrottslektionerna:

	Ofta	Ibland	Sällan	Aldrig	
Vid tävlingsmoment (ex. stafett match)	100k 125t	177k 221t	138k 125t	76k 37t	14bf
Vid teoretiska prov	89k 128t	165k 181t	138k 110t	99k 86t	17bf
Vid praktiska prov	105k 136t	183k 204t	128k 92t	86k 72t	7bf
Vid muntliga prov	59k 82t	142k 162t	164k 137t	123k 115t	29bf
Vid köbildning	38k 47t	91k 143t	176k 152t	181k 152t	33bf
När läraren iakttar mig	89k 131t	160k 204t	140k 99t	106k 67t	17bf
När klasskompisarna iakttar mig	45k 83t	148k 192t	158k 135t	137k 99t	16bf
I individuella idrottsgrenar	86k 96t	150k 199t	159k 147t	98k 65t	13bf
I lagidrotter	90k 105t	154k 202t	139k 126t	110k 73t	14bf
Vid könsuppdelad undervisning	39k 20t	79k 81t	172k 192t	192k 200t	38bf
Vid gemensam undervisning för könen	30k 50t	109k 158t	178k 183t	169k 114t	22bf
På grund av betygsättning	106k 165t	163k 174t	130k 111t	96k 57t	11bf
Då jag vill utföra en övning korrekt	100k 160t	204k 199t	124k 104t	70k 48t	4bf

12. När jag upplever höga prestationskrav på idrottslektionerna känner jag mig:

	Ofta	Ibland	Sällan	Aldrig	
Orolig	19k 57t	108k 197t	162k 160t	199k 93t	18bf
Glad	148k 110t	197k 192t	84k 138t	58k 66t	20bf
Fysiskt trött	46k 72t	166k 206t	149k 150t	120k 76t	28bf
Stressad	30k 81t	122k 208t	184k 142t	140k 74t	32bf
Rädd	9k 29t	42k 88t	124k 158t	319k 214t	30bf
Trygg	212k 135t	156k 185t	56k 124t	74k 61t	10bf
Utanför	6k 18t	35k 65t	105k 153t	337k 264t	30bf
Duktig	166k 87t	217k 262t	49k 105t	55k 52t	20bf
Dålig	3k 54t	76k 175t	167k 164t	225k 118t	31bf
Uttråkad	31k 60t	125k 154t	172k 176t	155k 111t	29bf
Nervös	28k 77t	120k 200t	170k 145t	170k 83t	20bf
Motiverad	213k 160t	176k 199t	50k 99t	52k 46t	18bf

13. Tror du andra elever undviker vissa idrottsmoment på idrottslektionerna p.g.a. bristande prestationsförmåga?

Ofta	Ibland	Sällan	Aldrig	
164k 200t	255k 247t	65k 30t	11k 3t	38bf

Övrigt: _____

_____

_____

_____

Tack för din medverkan!

Total indelning i manlig/kvinnlig idrottslärare av totalt 1013 elever. Antal elever från alla skolor. **Bilaga 3**
 Manlig idrottslärare = m Kvinnlig idrottslärare = k Internt bortfall = bf

Enkät om prestationskrav i idrott och hälsa

Kryssa i det alternativ som stämmer med din situation.

1. Är du:	Kille	↑	Tjej	↑							
	359m	134k	304m	207k				9bf			
2. Vilket kön har din idrottslärare?	Man	↑	Kvinna	↑							
	663m		341k					9bf			
3. Vilket program läser du på gymnasiet?	Naturvetenskapligt program	↑	Samhällsvetenskapligt program	↑							
	234m	96k	427m	242k				14bf			
4. Min undervisning i idrott och hälsa är:	Gemensam för killar och tjejer	↑	Könsuppdelad	↑	Gemensam och könsuppdelad	↑					
	562m	327k	5m	2k	93m	10k		14bf			
5. Vad var ditt senaste betyg i idrott och hälsa?	MVG	↑	VG	↑	G	↑	IG	↑	Har inget	↑	
	303m	163m	256m	133k	83m	39k	11m	6k	4m	0k	15bf

Nedan följer några påståenden inom området prestation. Kryssa för det alternativ som bäst stämmer överens med din åsikt. (Endast ett kryss per fråga)

6. Jag trivs bra med min idrottslärare:

Instämmer helt	Instämmer delvis	Instämmer inte	Instämmer inte alls	
↑	↑	↑	↑	
384m	213m	36m	31m	208k 89k 21k 20k 11bf

7. Jag tycker mitt betyg i idrott och hälsa överensstämmer med vad jag presterar på idrottslektionerna:

Instämmer helt	Instämmer delvis	Instämmer inte	Instämmer inte alls	
↑	↑	↑	↑	
399m	152m	62m	45m	200k 80k 41k 20k 14bf

8. Jag upplever höga prestationskrav från läraren på idrottslektionerna:

Instämmer helt	Instämmer delvis	Instämmer inte	Instämmer inte alls	
↑	↑	↑	↑	
76m	315m	227m	45m	64k 162k 84k 17k 23bf

9. Jag känner mig orättvist behandlad av idrottsläraren:

Instämmer helt	Instämmer delvis	Instämmer inte	Instämmer inte alls	
↑	↑	↑	↑	
28m	98m	214m	322m	18k 70k 106k 148k 9bf

10. Jag tycker att idrottsläraren behandlar elever orättvist vad gäller:

			Ja	Nej		
Uppmärksamhet / uppmuntran / feedback	185m	96k	↑	↑	474m	243k 15bf
Bemötande till elever som har olika förutsättningar / förkunskaper			↑	↑	449m	224k 19bf
Bedömning av prestationer (t.ex. personlig färdighet)	201m	135k	↑	↑	458m	200k 19bf
Könstillhörighet (tjejer/killar)	140m	61k	↑	↑	516m	279k 17bf

Total indelning i manlig/kvinnlig idrottslärare av totalt 1013 elever. Antal elever från alla skolor. **Bilaga 3**
 Manlig idrottslärare = m Kvinnlig idrottslärare = k Internt bortfall = bf

Nedan följer några frågor om upplevelsen av prestation i samband med idrottslektionerna.
 Kryssa för det alternativ som bäst stämmer överens med din åsikt. (Ett kryss per rad)

11. Jag känner höga prestationskrav i samband med idrottslektionerna:

	Ofta	Ibland	Sällan	Aldrig	
Vid tävlingsmoment (ex. stafett/match)	146m 76k	252m 145k	175m 84k	81m 32k	22bf
Vid teoretiska prov	155m 74k	238m 106k	171m 72k	102m 82k	13bf
Vid praktiska prov	151m 93k	236m 123k	152m 72k	112m 47k	27bf
Vid muntliga prov	93m 49k	195m 116k	193m 97k	164m 66k	40bf
Vid köbildning	83m 23k	141m 97k	215m 106k	222m 105k	21bf
När läraren iakttar mig	130m 86k	248m 112k	158m 79k	114m 58k	28bf
När klasskompisarna iakttar mig	77m 46k	228m 115k	201m 89k	149m 82k	26bf
I individuella idrottsgrenar	115m 62k	216m 121k	216m 98k	109m 58k	18bf
I lagidrotter	122m 69k	214m 116k	178m 84k	128m 65k	8bf
Vid könsuppdelad undervisning	39m 22k	95m 55k	237m 133k	259m 139k	34bf
Vid gemensam undervisning för könen	49m 30k	168m 86k	235m 124k	198m 95k	28bf
På grund av betygsättning	164m 103k	224m 112k	162m 76k	113m 43k	16bf
Då jag vill utföra en övning korrekt	178m 88k	253m 132k	155m 73k	79m 42k	13bf

12. När jag upplever höga prestationskrav på idrottslektionerna känner jag mig:

	Ofta	Ibland	Sällan	Aldrig	
Orolig	58m 26k	196m 98k	202m 120k	206m 82k	25bf
Glad	168m 91k	227m 136k	179m 72k	90m 35k	15bf
Fysiskt trött	77m 45k	222m 145k	206m 91k	141m 52k	34bf
Stressad	68m 35k	209m 115k	219m 117k	151m 64k	35bf
Rädd	23m 11k	76m 52k	175m 95k	376m 174k	31bf
Trygg	213m 119k	219m 121k	117m 60k	103m 30k	31bf
Utanför	26m 4k	69m 39k	165m 88k	403m 199k	20bf
Duktig	168m 87k	304m 171k	106m 48k	76m 28k	25bf
Dålig	38m 16k	150m 103k	227m 98k	239m 112k	30bf
Uttråkad	54m 33k	196m 84k	218m 128k	179m 83k	38bf
Nervös	72m 31k	204m 116k	201m 112k	176m 74k	27bf
Motiverad	242m 121k	240m 135k	107m 44k	69m 28k	27bf

13. Tror du andra elever undviker vissa idrottsmoment på idrottslektionerna p.g.a. bristande prestationsförmåga?

Ofta	Ibland	Sällan	Aldrig	
241m 117k	340m 195k	65m 23k	9m 3k	20bf

Övrigt: _____
 _____
 _____

Tack för din medverkan!

KÄLL- OCH LITTERATURSÖKNING

VAD?

Ämnesord	Synonymer
Prestation	Prestationsförmåga, Prestation i skola, Prestation på gymnasiet, Prestation i idrott och hälsa
Prestationskrav	
Prestationsskillnader	
Könsskillnader	Könsskillnader i skola, Genus
Tävling	Tävling i skola
Attityder	Attityder bland elever
Analys av lärare	Utvärdering av lärare,
Betyg	Betygsättning
Styrdokument	Läroplaner
Skolöverstyrelsen	
LIV 90	
Enkätstudier	
Gymnasiet	
Elever	Gymnasieelever, Ungdomar, Tonåringar,
Idrottslärare	
Forskningsrapporter	
Skolgymnastik	

VARFÖR?

Sökorden ovan valdes då det var på dessa träffar som materialet bäst överensstämde med syftet och frågeställningarna för studien.

Sökord som valdes bort efter genomgång av material var t.ex. skillnader i gymnasiet, elevbemötande, social utsatthet, läraranalyser, physical education and health, achievement, performance, performance in physical education, performance and physical education and health, performance in school, performance in upper secondary school, performance in upper secondary school and sports, performance in sports, output capacity, sex differences, gender differences, sex differences between students, sex differences in school, sex differences in upper secondary school, sex differences in performance, sex differences in physical education, attitudes among students, attitudes among teachers, attitudes in upper secondary school, analysis of teachers teenagers och analysis of students.

Utöver databaserna som redovisas nedan har Eric, Pubmed, Svemed, Sociological abstracts, Kinpubs samt Libris besökts. Lite material gick att finna i dessa databaser, men materialet sorterades vartefter bort, då det inte direkt anknöt till syftet och frågeställningarna med studien. Författarna har även besökt Skolverket, Riksidrottsförbundet och Nationalecyklopediens hemsidor via internet. Sökmotorn Google användes då de olika gymnasieskolorna uppsöktes.

HUR?

Databas	Söksträng	Antal träffar
IRIS (IH:s bibliotekskatalog)	Prestation	455
	Prestationsförmåga	190
	Prestation i idrott och hälsa	21
	Prestation i skola	10
	Prestation på gymnasiet	3
	Prestationskrav	4
	Könsskillnader	95
	Könsskillnader i skola	7
	Genus	156
	Tävling	435
	Tävling i skola	8
	Attityder	134
	Attityder bland elever	4
	Analys av lärare	8
	Utvärdering av lärare	7
	Betyg	132
	Betygsättning	10
	Styrdokument	15
	Läroplaner	179
	Skolöverstyrelsen	130
	LIV 90	40
	Gymnasiet	35
	Elever	309
	Gymnasieelever	32
	Ungdomar	639
	Tonåringar	22
	Idrottslärare	238
	Forskningsrapporter	9
	Skolgymnastik	84
	Artiklsök	Prestation
Könsskillnader		834
Könsskillnader i skola		15
Betyg		779
Betygsättning		116
Mediearkivet	Gymnasieelever	145
	Prestation	100
	Prestation i skola	100
	Prestationskrav	100
Sportdiscus	Könsskillnader	100
	Student	15304
	Examination	5995
	Examination ways	2

KOMMENTARER:

Det fanns inte mycket material att tillgå som belyser prestationskrav under idrottslektioner sedan tidigare. Författarna blev därför tvungna att söka på närliggande områden där det fanns desto mer. Idrottshögskolans databas har gett flest träffar på områden som berört denna studie.